

SOCIETATEA DE MÂINE

REVISTĂ SĂPTĂMÂNALĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE

Anul IV

N-rele

33 și 34

Cultura, cultura vă scăpa pe Români și cultura
numai națională poate fi. A. Papiu Ilarianu

Numărul

Lei 20

CLUJ, DUMINECĂ 21 și 28 August 1927

CUPRINSUL

ACTUALITAȚI	Iluzii deșarte	— — — — —	Societatea de mâine
	Problema Munților Apuseni	— — — — —	Ion Clopoșel
	Impresii din principalele orașe ale Insulelor Britanice	— — — — —	Dr. Gh. Preda
	Ad nepotem . . .	— — — — —	Al. Ciura
	Cucerirea aerului	— — — — —	Dr. Cor. Suciu
	Ce nu știe lordul Rothermere	— — — — —	H. Trandafir
SCRISORI DIN PARIS:	Robert de Flers	— — — — —	Ion Breazu
PROBLEME SOCIALE:	Sinteza teoriilor leniniste . . .	— — — — —	N. N. Matheescu
PROBLEME ECONOMICE:	Programul unui prefect de județ	— — — — —	Ion Clopoșel
FOLKLOR:	Porecle logojenești	— — — — —	Dr. Petru Barbu
PROGRESE ȘTIINȚIFICE:	Directive contemporane în psihologia religioasă (urmare și sfârșit)	— — — — —	L. Bologa
	Coueismul	— — — — —	Gavril Todica
FIGURI REPREZENTATIVE:	Actorul Ion Stănescu-Papa	— — — — —	N. Georgescu-Tistu
ARDEALUL VECHIU:	Bibliografia Ardealului (11)	— — — — —	Petru Suciu
FAPTE ȘI OBSERVAȚIUNI SĂPTĂMÂNIALE:	Bibliotecile publice. — Radiofonia în Suedia. — Lichidarea academiilor de drept în Ungaria. — Comunismul și femeile. — Numărul revistelor științifice. — Cea mai mare colecție de fluturi. — Cronică mărunță. — Ecouri. — Bibliografie. — Măsuri împotriva presei ungare. — Academia ziaristică în Praga. — Problema țiganilor în Cehoslovacia. — Școala de țigani din Uzhorod.	— — — — —	Red.

REDACTIA ȘI ADMINISTRATIJA: CLUJ, PIAȚA UNIREI No 1, CALEA VICTORIEI No 1

Abonamente: Pe un an 600 lei. Autorități și întreprinderi particulare 1000 lei. Funcționarii publici, preoții și învățătorii 500 lei. Pentru streinătate, abonamentele sunt îndoite. În America 10 dolari. Abonamentele se plătesc înainte, pe cel puțin o jumătate de an.

Diverse

Problema țiganilor în Cehoslovacia. — Corpurile legiuitoare din Cehoslovacia s'au ocupat, între altele, în sesiunea din vara aceasta cu un proiect de lege prin care se reglementa problema țiganilor. Guvernul a ajuns la această chestiune în urma faptului, că după războiul crimele săvârșite de bandele țigănești vagabonzi (corturari) pe teritoriul republicii au luat proporții considerabile atât în privința numărului cât și a brutalităților de tot felul. Este cunoscut cazul, că a fost descoperită o astfel de bandă de țigani cari s'au dedat chiar și la canibalism. Referentul acestui proiect de lege a fost senatorul dr. Prohazka, care în expunerea de motive a arătat proporția cea mare ce a luat-o criminalitatea după războiul în Cehoslovacia. „Datele statistice arată, a spus referentul, că 80% din condamnările de după război s'au dat pentru crime făcute din îndemnul de a jefui. În Boemia au fost condamnați pentru jaf în ultimul an înainte de războiul 2150 de bărbați și 386 de femei, iar în anul 1922 tot pentru astfel de crime și delicta 12.457 de bărbați și 3750 de femei, toți peste etatea de 40 ani. Din creșterea continuă a criminalilor reese clar, că pedepsele nu sunt un mijloc sigur și eficace pentru îndreptarea criminalilor și că prin urmare trebuie găsite alte căi pentru atingerea acestui scop. Inclinațiile spre criminalitate nu se pot ameliora decât pe cale socială, pentru aceea proiectul de lege prevede înființarea de colonii pentru munca forțată pe seama țiganilor vagabonzi și a persoanelor cari se sustrag dela munca regulată și nu au un domiciliu stabil. Proiectul a fost viu combătut de social-democrați, de socialiști și de comuniști, cari l-au declarat ca antisocial și incompatibil cu principiul libertății personale. Oratorii guvernului au argumentat însă pentru necesitatea acestei legi prin obligațiunea ce se impune statului de a apăra viața și averea cetățenilor. Prin educația forțată a copiilor de țigani se va ajunge cu timpul a face și din acest popor un element de ordine și folositor pentru stat.

*

Radiofonia în Suedia. — In vara aceasta s'a inaugurat o nouă stațiune radiofonică în orașul Motala, situat chiar în centrul Suediei. Această stațiune este cea mai puternică și mai modern aranjată stațiune din întreaga Europă, ceea ce a făcut ca numărul aparatelor particulare să se înmulțească în mod simțitor, atingând numărul de 300,000, astfel că acum se vine tot la 20 de persoane câte un aparat. Un comitet național se ocupă de programul pentru transmisiuni, care se compune din serviciile religioase, din reprezentării de operă și dramă, din conferințe și lecturi. Fratele regelui Gustav, prințul Aerol, principele moștenitor și prințul Wilhelm vorbesc și cetese adeseori pentru stațiunea de transmisiune.

Lichidarea academiilor de drept în Ungaria. — Ministerul instrucțiunii publice din Ungaria a luat hotărârea de a lichida toate academiile de drept. În scopul acesta a dat o ordonanță, prin care se suprimează dreptul de publicitate pentru toate academiile de drept. Autoritățile bisericești, cari mai conduc astfel de academiile, le pot ținea și în viitor, dar diplomele eliberate de ele nu vor fi recunoscute de către stat. Dispoziția aceasta se explică prin tendința de a reduce numărul licențiaților în drept, cari s'au înmulțit atât de mult în Ungaria, încât nu mai pot găsi aplicare nici în serviciul statului nici ca advocați.

*

Școala de țigani din Uzhorod. — Am scris la timp despre școala de țigani din Uzhorod, în Cehoslovacia, care a fost înființată în toamna anului trecut și a funcționat în mod regulat tot anul școlar. Rezultatele au fost peste așteptare de bune, încât au atras atențiunea statelor străine. Acum se anunță că din Statele-Unite s'au cerut informațiuni amănunțite asupra acestei școli.

Cronică mărunță

— Noul director al teatrului național din loc, d. Victor Eftimiu, care întrunește și calitatea de director al Operii române din orașul nostru, și-a preluat postul, luând măsuri pentru pregătirea viitoarelor stagii. Cele două instituții artistice își vor începe activitatea probabil la 1 Octomvrie, teatrul prin piesa lui Alexandru Depărățeanu „Grigore Ghica Vodă”, iar opera cu „Craiu Nou” de Ciprian Porumbescu și „Sezătoarea” de Tiberiu Brediceanu.

— Incepând din toamna viitoare va intra în funcțiune și îndelung discutatul „teatru de vest”. Grupe de artiști, atât dela operă cât și dela teatru, vor da la anumite date periodice reprezentații la Oradea, Arad, Timișoara, etc., după disponibilitățile bugetare.

— Ziarul unguresc din localitate „Ujság”, care în timpul din urmă servea drept organ al partidului național maghiar, și-a încetat apariția în urma greutăților materiale insuportabile. A avut o existență de 30 ani. În locul lui, oficios al partidului maghiar a devenit „Keleti Ujság”, care a fost cumpărat, împreună cu întreg institutul de editură „Lapkiadó”, care îl susținea, de institutul de editură „Minerva” din localitate.

— La București se fac mari pregătiri pentru congresul presei latine, care se va ține în toamnă în capitala țării noastre. Vor participa reprezentanții marilor cotidiane din Franța, Italia, Spania și Portugalia. Va fi acest congres o manifestare impunătoare a solidarității latine, cum au fost și congresele anterioare, ținute în marile orașe ale celorlalte țări latine.

— La conferința interparlamentară ce se va ține la Paris între 25—30 August, țara noastră va fi reprezentată de d. Tony Iliescu, vicepreședintele Senatului; C. Tănăsescu, senator și deputații: Horia Furună, Const. Georgescu și V. V. Pella.

Din scrierile colaboratorilor noștri:

N. Dașcovici: *La Question du Bosphore et Dardanelles*. Ed. Cartea Rom. Buc. lei 200.

— *Revocabilitatea și nulitatea actelor judiciare, administrative și politice*. Ed. Cartea Rom. Buc., lei 30.

— *Principiul naționalităților și Societatea Națiunilor*. Ed. Cartea Rom. Buc., lei 30.

No. 4816—1927.

Concurs la oficiul de medic arhiepiscopar

Pentru complectarea oficiului de medic arhiepiscopar în Blaj se publică prin aceasta concurs cu termenul de 15 Sept. 1927, în următoarele condițiuni:

1. Ca retribuție i-se fixează salariul cu gradațiile și accesoriile — după cum se plătesc dela stat — a unui medic primar de județ și asimilații, pe care le va putea ridica în rate lunare anticipative. *Banii de cvartir*, de asemenea i-se vor plăti după normele dela stat. După disponibilități și acord reciproc, i-se va putea da eventual cvartir în natură.

2. *Chestia pensiunii* se va aranja în legătură cu fondul de pensuni al oficialilor administrativi arhiepiscopari.

3. Ca *obligamente* i-se fixează următoarele:

a) îngrijirea medicală a întregului personal arhiepiscopar din gremiu precum și a personalului din serviciul internatelor de învățământ, înșirate mai jos, și a instituțiilor de administrație bisericească din Blaj;

b) îngrijirea medicală a studenților teologi și a elevilor dela liceul și școala normală de băieți, precum și a celor dela atelierele orfelinelor mitropolitane și a școlii de meserii și industrie. Aici amintim și vizitele și inspecțiile medicale cerute de regulamentele școlilor de mai sus, ca vizitarea candidaților de teologie și a elevilor meniți, a fi primiți în internatele de băieți și alte vizite cerute de regulamente și împrejurări;

c) supravegherea și îndrumarea sanitară a institutelor de învățământ înșirate mai sus, precum și a internatelor liceului și a școlii normale de băieți;

d) propunerea medicinei pastorale la Academia de teologie și a Igienei la liceul și școala normală de băieți în numărul de ore prescris de Consistor;

e) rezolvirea chestiunilor de specialitate (păreri medicale, certificate de sănătate ș. a.), în toate cazurile cerute din partea Consistorului.

4. Intre marginile posibilității, medicul arhiepiscopar va putea avea în orașul Blaj — nu și afară de oraș — și *practica privată*, dar cu rezerva expresă, că aceasta poate fi deprinsă numai în măsura care să nu-l stânjenească întru împlinirea acurată și la timp, a îndatoririlor sale oficiale.

5. Față de orice concurent Consistorul își rezervă dreptul de a-l numi pe un timp de un an numai cu *titlu de provizor*, fără ca aceasta să-i aducă vre-o scădere în retribuțiile sale prevăzute mai sus.

6. *Petițiile vor fi înzestrate cu următoarele documente:*

a) extras matricular de botez;

b) diploma de medic în original ori copia legalizată;

c) dovadă despre calificarea de-a putea propune Igiena la școlile secundare. În lipsa acesteia o declarație că în timp de doi ani își va câștiga aceasta dovadă;

d) atestate despre practica de până acum;

e) o scurtă schițare biografică a activității de până acum.

Blaj, din ședința consistorială, ținută la 2 Aug. 1927.

Dr. Vasile Suciu
Arhiepiscop și Mitropolit de
Alba-Iulia și Făgăraș.

SOCIETATEA DE MÂINE

REVISTĂ SĂPTĂMÂNALĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE

Editor și redactor-șef:
Ion Clopoșel

Redacția și Administrația:
GLUJ, { Calea Victoriei 51. Telefon 308
Plaja Untrei No. 8.
Duminică, 21 și 28 August 1927

Anul IV N-rele 33 și 34
Numărul: Lei 20

Iluzii deșarte

Opinia publică a țării românești, fără a fi prea alarmată, a fost totuși neplăcut atinsă de sarcina îngrată ce și-a luat lordul englez Rothermere, proprietarul celui mai puternic trust de presă al Angliei, de a produce o revizuire a tratatului dela Trianon. Lordul a luat drept bune statisticile maghiare budapestane cari arătau că populația de frontieră a României ar fi în majoritate ungurească. Este cu totul curios cum de lordul a fost ademenit să se potrivească știrilor ungurești! Doar era bine cunoscută minciuna statistică a Ungariei feudale dinainte de războiu, și nu era nici un indiciu, care să îndreptățească așteptarea dela Ungaria postbelică să fie, așa peste noapte, gata a consimți să-și corecteze mentalitatea îmbătrânită în rele și obișnuită a falsifica sistematic procentul naționalităților nemaghiare.

De cari județe dela frontieră poate fi vorba? Populația rurală a județului Arad nu numai că este românească în 95% ale sale, dar dealungul frontierei ungare există o fâșie considerabilă etnică ce colorează harta Ungariei cu un pronunțat caracter românesc. O cercetare serioasă etnografică n'ar putea pleda decât pentru o frontieră românească mai adânc înfiptă în șesul Crișurilor.

Dar situația nu poate fi mistificată nici în județele Sălaj și Sătmăre. Aici cunoaștem prea bine argumentul unguresc: oricine vorbește unourește musai să fie ungar. E adevărat că întreagă configurația șoselelor, căilor ferate și arterelor economice orientau populația aceasta spre o frecvență deasă cu Budapesta și astfel țărani noștri erau nevoiți a învăța limba ungurească. Visul maghiarizării prin limbă și școală părea realizat aici, și o încoronare a operei de corupere a conștiințelor inventiva fantezie maghiară a iscodit atunci și episcopia ungurească greco-catolică de Hajdudorogh. Se știa prea bine că ungarul nu era greco-catolic, ci aparținea celor trei confesii naționale ale lor: romano-catolică, reformată și unitară. Confesia greco-catolică era semnul distinctiv al naționalității române. Massele țărănimii române s'au ridicat ca un singur om contra Hajdudoroghului și în anul libertăților 1918 cel dintâi pas al unanimității conștiințelor ultragiutate a fost decretarea desființării blestematei episcopii.

Pentru streinătate apoi nu mai poate fi nici un secret că oligarhia ungurească s'a căsnit în toate chipurile să peteciască harta etnografică maghiară, în afară de curburile feudale ale groșilor de pământ și de colonizările forțate cu o infiltrație industrială și comercială curat maghiară. Dela forțele burgheziei neocapitaliste se aștepta

o vlaguire cât mai reușită a puterilor productive românești. Nu era loc pentru român nici la întreprinderile particulare, nici la poștă, nici la calea ferată, nici în administrațiile județene, nici în școală. O dăinuire a reacționismului unguresc ar fi dus la sapă de lemn pe oricine se îndărătnicia a-și mai mărturisi naționalitatea și confesiunea nemaghiară.

Contra cutropirii ucigașe nu mai erau suficiente forțele noastre pașnice și legale, de aceea s'a dat alarma revoluționară și s'a sunat goarna desrobirii la Alba-Iulia.

Cine-și mai poate închipi astăzi că un popor repus în anul 1918 în drepturile sale, s'ar mai lăsa convins să reintre sub jugul apăsărilor milenare.

Lordul englez face un rău păcii europene, când își ia curajul să fluture din nou deasupra capetelor noastre stindardul împilărilor seculare ungurești.

Ori poate crede d. Rothermere că ungarul dela Budapesta s'au „deșteptat“ deabinelea în sens bun și au devenit subit respectuoși ai tuturor libertăților naționale introducând în regiunile ce vreau să ni le smulgă un regim unde curge lapte și miere și fiecare poate naște, cânta și muri în limba sa maternă? A fost prea deajuns din practicile sălbătăciilor trecute.

Nimic altceva n'ar justifica un amestec decât niște stări cari prin caracterul lor cronic ar întrece sistemele violente și brutale de guvernare ungară antebelică.

Să ferească Dumnezeu o țară de așa ceva.

Astăzi Ungaria e cu mult în urma reformelor sociale din România. E adevărat, că patria noastră nu și-a putut încă da o consolidare definitivă internă, din cauza prea multelor probleme de stat și apoi din pricina coardei prea întinse dintre partidele politice, însă cumințenia din urmă a românului va învinge. Cu atât mai mult, cu cât masa electorală se mișcă tot mai vioiu și mai conștient. Printre probleme este și cea minoritară: ungarul și sașii ardeleni au însă o solidă garanție în semnatarul voluntar al pactului dela Alba-Iulia.

Vrea lordul Rothermere să introducă zizanie între două țări ce începuseră să-și normalizeze raporturile? Vrea să indușmănească pe minoritarii ardeleni cu populația majoritară? E un rol sinistru și de neînțeles.

Cu atât mai cald este omagiul nostru pentru marii englezi Scotus Viator și Wickham Steed cari cunosc aprofundat problemele Europei centrale și știu că dreptatea făcută poporului român este un bun câștigat definitiv și care nu i-se mai poate fura fără pericolul tulburărilor cu consecințe mondiale.

A incuraja apetiturile latifundiei lichidate și ale clan-destinismului militar al celor cari se laudă că s'au deșteptat, însemnează a răpi liniștea populațiunilor producătoare din acest colț de pământ. D. Rothermere a stârnit iluzii deșarte.

România încă n'are motiv să-și piardă calmul. D. Rothermere este victima p'loconeiilor aristocrației oligarhice dela Budapesta. Dacă d-sa însă va fi de bună credință, va fi imposibil să nu-și recunoască greșeala în ceasul din urmă.
„Societatea de mâine!”

Robert de Flers

Intre elogiile aduse de presa franceză Regelui Ferdinand, ziarul *Figaro*, aducea pe cel mai cald și plin de sinceritate. Era semnat de un om care a trăit în intimitatea marelui Rege, care i-a descifrat, ca nimeni altul, tragedia în care se frământa sufletul lui, care a asistat, în marele războiu, la contopirea definitivă și sublimă a marelui Suveran cu sufletul poporului pe care-l conducea. Cine ar fi crezut, cetind acel cald omagiu, că prietenul a cărui inimă vibra în el, Robert de Flers, îl scria din preajma morții? N'au putut-o crede aceasta nu numai numeroșii lui amici, dar nici cei cari au avut norocul să asiste la o conferință, sau să împletească o conversație cu acest om, cu un spirit atât de viu, încât îți părea că moartea niciodată nu se va apropia de el.

Am avut și eu norocul să asist la una dintre strălucitele *causerie* ale lui. Era astă iarnă, într'una din sălile dela Ecole Normale Superieure. Vorbise cineva înaintea, monoton și greoiu, despre mistica lui-Maeterlinck. Dela primele cuvinte Robert de Flers chemă la viață pe cei pierduți prin ascunzăturile gândirii poetului belgian. Toate fețele se însenină, ca de o năvală de lumină. Ochii mamea-gului Lanson, care prezida acele conferințe, începură și ei să se învieze de o căldură tinerească. Robert de Flers povestea amintiri de teatru. Sardou, Meilhac și Halévy, Caillavet și alți mulți pe cari i-a cunoscut, sau cu cari a colaborat se perândau într'un neînțeles joc de anecdote. Spiritul galic era viu în fața noastră și ne dădea viață tuturor...

Mi-au trecut atunci prin amintire toate personagiile comediilor lui, pe cari le îndrăgise de mult. Cel care le dăduse viață, care vorbia atunci în fața mea, era mai mare decât ele. Era atâta vervă în spiritul lui, încât îmi închipuiam atunci că acest om nu s'a dat nici pe jumătate operelor lui de artă. În verva lui surprin-deai alte multe contururi de personajii pe cari numai el le are și pe cari ni le va da odată tuturor în scâpărările unei comedii. Cu un gest brutal și neînțeles moartea le-a îngropat pe toate...

Robert de Flers a fost unul dintre acei „regi” pe cari Parisul și-i alege mai cu deosebire din lumea teatrală și jurnalistică. Un dramaturg, un actor sau un ziarist care prinde mai bine ritmul vremii cunoaște în fața acestei mulțimi clocoțitoare de viață laurii celei mai autentice glorii. Numele lui, zboară din gură în gură, întră în cuplete, nu este zi în care jurnalele să nu-l amintească, răsună de aici până departe la marginele Europei.

Iar când fericitul, care se bucură de această popularitate, are norocul și talentul să și-o câștige prin valori cari trec peste marginele actualității, alăturându-se marilor valori umane, atunci primește și recunoștința mei greu de cucerit a posterității.

Dacă nu prin întreaga operă, cel puțin prin câteva din comediile lui, Robert de Flers face parte dintre aceștia. Dintre ele Clujul cunoaște două, repetate cu egal succes în aproape toate stagiunile Teatrului Național: *Frumoasa aventură* și *Amorul vechiază* (scrise, prima în colaborare cu Etienne Rey iar a doua cu Armand de Caillavet). Se găsește în acele comedii o vioiciune nescată, o satiră, ce e drept ușoară, dar de o calitate destul de fină și mai ales o descărcare de viață de care tineretă noastră nu se mai sătura. Prin ele Robert de Flers ridicase genul — comedia boulevard — la valoarea unei opere de artă. Adăugându-le apoi o bună doză de spirit galic, îl le-a înca-drat în marea linie a tradiției naționale. În comediile lui simțiai acest spirit vibrând plin și cuceritor. Prin el ne apropiasem mult de intimitatea spiritului francez. Această parte a operei lui i-a deschis poștile Academiei.

*

Pe lângă ce pierde nația lui și toată lumea în Robert de Flers, noi românii mai pierdem prin moartea lui pe unul dintre cei mai sinceri și mai mari prietini francezi. Un prieten care ne-a cunoscut și a fost cucerit pentru noi în momentele cele mai critice și mai glorioase ale istoriei noastre și care și-a dovedit prietenia prin căldura cu care ne-a apărât cauza atunci când la masa verde se hotăra — poate cu prea mare ușurință — soarta noastră.

Cu puțin înainte de declarația noastră de războiu, Robert de Flers a fost trimis de guvernul francez, pe lângă legăția din București. Prin el venise la noi, în acele momente, când vechile legături trebuiau întărite, ceea ce avea Franța mai caracteristic și mai cuceritor. Spiritul lui în continuă scâpărare s'a dat tuturor prin conferințe și relații personale cu aproape toți oamenii noștri mari.

Cum urmărea el sbaterea noastră dela sfârșitul neutralității se poate citi în a sa *Sur les chemins de la Guerre*. Sunt acolo câteva articole cari rămân, drept palpitatele documente ale aceluia început de epopoe. Printre ele se găsește și emoționantul portret al defunctului Rege. Un portret cu linii profunde, de tragedie antică. Cetitorul în suflele, Robert

de Flers a arătat Europei un suflet de Rege demn de marile destine ale nației pe care o conducea.

Acolo, în Orientul adeseori disprețuit de marii apuseni, Robert de Flers a cunoscut sufletul eroic al micilor națiuni, la adăpostul cărora s'a format civilizația apuseană. A cutreerat aproape întreg pământul românesc, s'a cutremurat de suferințele din Moldova și de eroismul dela Mărășești, a văzut în Ardeal o nație în bucuria eliberării.

Ceeace a văzut acolo n'a putut să mai îngroape în uitare. Intors acasă după armistițiu a continuat lupta pentru drepturile noastre prin condeiul lui cald și scâpărător de ironie.

Era timpul când pe masa verde dela Versailles, Saint-Germain și Trianon cei mari hotărau cu prea multă ușurință de soarta celor mici, fără sutele de morți ale cărora învingerea poate n'ar fi venit. În jurul mesei mari, la marea ospăț al victoriei noi nu eram lăsați; doar câteodată eram chemați să ni-se spună scurt ceea ce au hotărât ei; locul nostru era tot lângă masa mică, pentru copii.

Robert de Flers a văzut cu proprii ochi haosul rusesc și s'a îngrozit de năvala lui peste civilizația europeană de care el era pătruns în toate fibrele. Numai ajutând organizarea solidă a micilor națiuni se va putea pune o stavilă reală puhoiului dela nord. Și a mai văzut în duplicitatea și mândria nesănătoasă a unguirilor a doua cauză a marelui războiu (Prusia era întâia) și una dintre marile primejdii ale păcii viitoare. Ungaria voia războiul mai degrabă decât ceialalți aliați ai ei, pentru că avea credința că numai el ar putea-o salva de sub cruda amenințare a istoriei. Aristocrația maghiară are două fețe: acasă e feodală și șovinistă, iar în străinătate cea mai mare apărătoare a ideilor de justiție, de libertate și de umanitate. Toți ungurii se mândresc în Franța cu pretenția lui Kossuth cu revoluționarul Ledru-Rollin, iar în Italia cu a lui Mazzini. Ungurul nu se vindecă de „idea de stat maghiar” nici atunci când își trage mânuși socialiste sau comuniste peste ghiăfele turanice. Károlyi propaga revoluția printre români și slavi pentru a avea prilejul de a interveni cu arma și a salva astfel integritatea Ungariei.

Sunt constatări acestea pe cari istoria nu uită să le verifice mereu și astăzi.

¹ Pentru toate aceasta cf. *La Petite Table* o colecție de articole scrise aproape toate în 1919.

Principiul naționalității, idealul revoluției franceze, trebuie lăsat să se valorifice în întregime. Realizarea deplină a lui este singura garanție a păcii.

Scriind astfel Robert de Flers poate fi așezat cu drept cuvânt printre pregătitorii Micii Antante.

Un titlu de recunoștință din partea noastră și-a câștigat Robert de Flers și prin căldura cu care ne-a luat apărarea în diferendul cu sârbii, pe chestia Banatului.

Și nu se poate spune că nu ne purta amândurora o egală simpatie. El a asistat și la tragedia lor, la exodul lor epopeic. A cunoscut în Dobrogea un fragment din armata aceea fără țară și totuși eroică până la nebunie.² Simpatie le-a purtat până în pragul morții. Ultimul foileton al lui era închinat lui Alexandru Arnautovici, autorul unei monografii voluminoase asupra lui Henry Becque. Dar apă-

² Cf. articolul „Givio” din *Sur les chemins de la Guerre*.

rându-ne era convins, că apăra dreptatea, împotriva diplomaților, cari nu cunosc realitatea economică și umană a Banatului. Această provincie este o unitate economică a cărei frângere numai rău poate aduce locuitorilor ei. Iar sârbilor cari argumentau cu cele două sute și ceva de mii ai lor le aducea aminte că aproape tot atâția români sunt și în Timoc, sub stăpânirea sârbească. Diplomații însă nu l-au ascultat și nu ne-au ascultat și astfel au lăsat această mică umbră peste solidaritatea Micii Antante.

Pentru toate câte ne-a făcut Robert de Flers se bucura la noi de o simpatie, cu care numai a generalului Berthelot putea rivaliza. Cele două emoționante ședințe dela Cameră și Senat au dovedit-o deplin această. Dela inima lui și dela condeiul lui, frânt în plină activitate, mai așteptam încă mult. Moartea ne-a răpit brusc această speranță. Spre următorul lui proaspăt se îndreaptă recunoștința unei nații întregi.

Paris, 9 Aug. 1927.

Ion Breazu

PROBLEME SOCIALE

Sinteza teoriilor leniniste

Lenin a fost un spirit marxist.

Cu deosebire atunci, când a afirmat că Rusia nu va putea să rămâie în faza agricolă, în care era, ei va trebui să evolueze, fatal, spre faza industrială, deoarece procesul progresului social tocmai în această evoluție stă.

Marxismul învață astfel. După el, oricică țară va trebui să treacă, necesar, prin faza capitalistă, pentruca să ajungă mai târziu la faza socialistă. Marx scria, în acest senz, următoarele, în Prefața primei ediții a „*Capitalului*” său (trad. franceză. Editura A. Costes Paris, pag. LXXVII): *Țara, care este, din punct de vedere industrial, mai înaintată nu face decât să arate țărilor mai puțin dezvoltate imaginea viitorului, ce le așteaptă*. Din acest punct de vedere, Lenin, în afirmația sa privitor la evoluția socială a Rusiei — s'a arătat ca un marxist ne-strămutat, convins fiind că numai în cadrele acestei doctrine poate avea vre-o oarecare siguranță științifică. Dar în afirmația sa, Lenin încheiea o negație îndrăzneată, pentru timpul de atunci. Și anume negarea teoriei „narodnikilor”, după cari Rusia va rămânea în stadiu agrar și că, deci, numai pătura țărănească poate constitui elementul revoluționar, în statul țarist.

Zic o negare îndrăzneată, pentrucă teoriile poporaniste erau oarecum teoriile oficiale ale intelectualității ruse întregi și pentrucă aveau de partea lor autoritatea lui Mihailovsky.

Lenin totuși, după exemplul lui Plehanov, a negat aceste teorii poporaniste, pe cari le socotea false, afirmând cu tărie teoriile marxiste, pe cari evoluția

ulterioară a societății ruse, le-a dovedit în oarecare măsură, drepte.

Ca un corolar al convingerii sale asupra evoluției sociale din Rusia, vine cea-laltă convingere, după care unica pătură real revoluționară era clasa muncitoare; iar nu clasa țărănească, al cărei ideal mic burghez este îndeobște cunoscut. Și încumba clasei muncitoare, care era mai independentă, mai inteligentă și mai cultă decât clasa țărănească, să scape Rusia de pleava țarismului.

Dar o muncitorime conștientă de interesele ei de clasă nu se va putea mulțumi numai cu atâta. Răsturnând țarismul, ea trebuia să răstoarne și aliatul său prețios, burghezia capitalistă și să realizeze societatea socialistă. În slujba acestei convingeri și-a pus Lenin, inteligența, cultura, viața lui. Pentru ea s'o poată realiza însă practic, Lenin, omul dintr'o bucată, a trebuit să-și eroiască un drum drept, fără întorsături sau abateri. Acest drum drept a fost radicalismul său revoluționar, intransigența sa în lupta de clasă: „Nici un compromis cu burghezia! Afară de socialistii din dreapta!” — acestea erau lozincile leniniste. Și nu odată, în cărțile sale, a profetit Lenin că acest drum drept îl va duce la victorie. Se pare că, în această privință, avea un spirit de prevedere uimitor. Dar Lenin a fost întotdeauna consecvent, cu convingerile sale. El înțelegea că, dacă e foarte primejdioasă oricică înțelegere cu burghezia, nu este mai puțin primejdioasă o conlucrare cu tovarășii sovielnici și necutezători.

Impotriva tuturor acestora din urmă, Lenin a dus o luptă acerbă. Rând pe rând, scrisul și vorbirea sa au izbit, fără cruțare, pe poporanști, apoi pe econo-

miști, pe menșevici, pe socialistii-revoluționari ruși și — în urmă — cu o nebănuită furie pe social-democrații din străinătate, pe cari îi acuza că fac jocul burgheziei, că sunt social-patrioți, trădători ai clasei muncitoare etc., etc..

Kautsky și Macdonald au fost, în deosebi, obiectivele violentelor sale critici.

Lenin detesta democrația și pruncul ei parlamentarismul. Din capul locului el se punea tot pe tărâmul luptei de clasă ne-strămutată. În definitiv, cam ce e democrația? O nivelare a drepturilor, o egalitate, o libertate generală pentru toți cetățenii.

Dar iată un lucru absurd, imposibil — spunea Lenin. — Cum putem afirma existența unei adevărate democrații, în sânul societății burgheze, când această societate dă naștere și accentuează antagonismul de clasă.

Ca adevărat marxist trebuie să îți seama — întotdeauna — de separația dintre clase și interesele profund deosebite, ce există între aceste clase.

Dar democrația mai însemnează libertatea întrunirilor, libertatea presei, libertatea de asociație. Să răspundă muncitorii, dacă vre-una din aceste libertăți le este, cu adevărat, asigurată în cel mai democrat guvernământ burghez!

Parlamentul nu e și el decât o instituție burgheză, în care vicile democrației burgheze se văd și mai clar.

Se știe bine de câte mijloace de falsificare a adevăratei voinți populare dispune clasa guvernantă! Se știe bine, câtă seriozitate pun parlamentele în discutarea diferitelor legi. Și se știe și mai bine cât de susceptibile *corupției* sunt aceste parlamente burgheze. E suficient să se amintească cazul panama, în parlamentul francez, ca și acțiunea exasperant de coruptoare a politicianistilor americani, în alegerile politice ce se fac în „democraticele” State-Unite! Și în afară de acestea, ce miraculoasă pregătire au acești parlamentari, de discută — cu aceiaș umflată competență — și probleme economice și probleme juridice și chestiuni literare și probleme tehnice, etc.

Nici una!

Parlamentele „democratice” burgheze nu fac decât să „amăgească” clasa proletară, prin vorbăria lor, deșănțat demagogică.

Istoria — afirmă Lenin — ne învață însă, că în sânul unei societăți cu antagonisme de clasă, nu poate exista o democrație pură. Nu există decât democrație de clasă. Există o democrație burgheză, pentru clasa burgheză, așa cum o găsim în clasa capitalistă, există o democrație proletară, pentru clasa muncitoare, așa cum o vom găsi în statul de tranziție proletar — în statul sovietic, cum l-a realizat Lenin.

În conformitate cu această convingere, Lenin a realizat, în Rusia, un guvernământ de clasă, guvernământul claselor producătoare, cu o democrație de clasă, democrația proletară, numai pentru clasele producătoare, cu excluderea clasei parazitare burgheze.

Lenin era însă un revoluționar — în-născut.

Nu era simplu agitator. Ci un mare conducător de agitatori.

Înlăturând ideea democrației pure și calea parlamentară pentru realizarea socialismului, părăsind deci mijlocul legalist al democrației pacifice, a îmbrățișat cu căldură mijlocul revoluționar al violenței, al forței, al insurecțiunii armate.

Nu mai pe calea forței — a războiului civil — se poate realiza socialismul, pentru că și societatea burgheză capitalistă numai pe această cale s'a înfăptuit.

Pentru pregătirea poporului spre războiul civil, pentru conducerea insurecțiunii armate a norodului, Lenin a formulat și aplicat teoria minorității conștiente.

O revoluție nu poate fi realizată decât de o minoritate, conștientă asupra țelului, care minoritate deschizând focul contra dușmanului de clasă, târăște după ea majoritatea, pentru că majoritățile confuze întotdeauna urmează minoritatea ce știe să le interpreteze dorințele și să le conducă la realizarea lor.

Odată înfăptuită revoluția, haosul inevitabil creat de către aceasta, nu poate fi disciplinat decât de o dictatură a acelei minorități conștiente. Revoluția însăși n'a putut fi realizată decât prin conducerea poporului de către această minoritate și nu poate fi menținută decât tot prin intervenția acelei minorități conștiente, care să exercite dictatura în numele clasei muncitoare.

Am arătat în expunerea scrierilor sale, că Lenin nu era, cum s'ar părea, un ideolog neînduplecat. Dimpotrivă știa să facă toate concesionile necesare, pe cari le cereau evenimentele. A criticat cu severitate, bunăoară, exagerările „copilărești” ale comuniștilor din stânga. În 1921, prin noua direcție a politicii economice sovietice, se va arăta ca un profund cunoscător al realităților și va merge până la cele mai mari concesii, când evenimentele au cerut aceasta.

A fost, după vorba lui Oscar Blum, singurul om treaz, în vârtejul revoluției, în timp ce ceilalți făceau pe somnambuli.

Acestui spirit practic, care se închina cu totul realității, acestui selav supus al evenimentelor, îi datorează mult guvernământul sovietic.

În preajma lui 1917, în preajma cuceririi puterii, Lenin s'a arătat același minunat cunoscător al realităților. El a îmbinat, cu meșteșug nevoile actuale ale masei, cu paragrafele programului său.

Soldatii cereau pace, Lenin a pus în programul său încheierea imediată a păcii; țărani voiau pământ, Lenin — contrar doctrinei comuniste — a pus în programul său împărțirea pământului la țărani; muncitorii cereau socializarea producției, Lenin a înscris, cu plăcere, acest deziderat în programul său. Și pentru că, în revoluția ce urma, din grosul masei, compus din soldați, țărani și muncitori, aceștia din urmă erau mai pregătiți, prin o educație făcută în spiritul revoluționar, Lenin i-a impus — teoretic și practic — la conducerea revoluției și la conducerea

viitorului stat proletar; de aceea a înscris în programul său: „toată puterea sovietelor!” și „dictatura revoluționară a proletariatului!”

Și astfel îmbinând nevoile actuale ale poporului cu ideologia sa revoluționară, a formulat un program de luptă „prin care a atras masele în jurul minorității conștiente bolșevice și a realizat revoluția proletară.

Dacă s'a ținut la putere ani îndelungași și încă se va mai menține, e pentru că a știut să-și cinstescă programul, dându-i pământ și interesând-o astfel, și pe ea, la guvernarea sovietică”.

Lucrul s'a văzut în timpul ofensivei lui Denikin: armatele acestuia au luat terenurile dela țărani, pentru a le restitui marilor duci, de cari erau finanțate, în războiul ce-l purtau.

Țărani însă au dezertat din armatele lui Denikin, s'au răscolit în dosul frontului său, contribuind la înfrângerea mercenarilor capitalismului imperialist englez și francez.

Secretul guvernării sovietice în aceasta constă, în cointeresarea țărănimii la menținerea acestui guvernământ.

Din cele ce am spus asupra ideilor fundamentale ale lui Lenin, din cele arătate în privința fericitelor sale compromisuri, se vede clar că Lenin nu era un teoretician. Cuvintele, ce le-a adresat, cândva, lui Gorky, sunt concludente:

— „Pentru noi, teoriile și doctrina sunt doar arma de luptă...”

Lenin n'a fost un doctrinar. Lenin a fost un luptător, un luptător mare pentru un ideal mare. Și a luptat, deopotrivă, cu gândul, cu vorba, cu scrisul, ca și cu bomba, cu tunul sau cu ghilotina...

Bibliografie. Operele lui Vladimir Lenin:

1. „Amenzile”, o mică broșură, scrisă pe vremea când era student. O lucrare de popularizare a teoriilor marxiste.

2. „Adevărații amici ai poporului”, broșură scrisă în 1893 și al cărui manuscris fu pierdut timp de 30 ani. Abia în 1923 e dată publicității.

3. „Problemele social-democrației ruse”, broșura scrisă prin 1900, pentru combaterea poporanismului și precizarea doctrinei socialiste.

4. „Desvoltarea capitalismului în Rusia” e prima lucrare mare a lui Lenin, de o deosebită importanță. Cu documente bogate, date și statistici, se arată desvoltarea cea mare, avântul însemnat, pe care-l luase, și în Rusia, industria, comerțul și finanțele, cu o vorbă capitalismul.

5. „Două tactici ale social-democrației în revoluția democratică” e o broșură în care se arată deosebiriile dintre bolșevicii și menșevicii.

6. „Materialism și empiricism”, o carte filosofică de o reală valoare, din care se poate vedea ce cultură întinsă filosofică și socială avea Lenin.

Lucrări apărute și în traducere franțuzească:

7. „Que faire?” e un volum mare, în care se critică teoriile economiștilor lui Strouve și se arată toată activitatea dezvoltată de Lenin la revistele *Iskra* și *Vpériod*.

8. „L'impérialisme, dernière étape du Capitalisme” e un volumaș de o deosebită importanță, pentru că conține date și statistici evidente asupra concentrării capitalului în economia mondială. E o popularizare oarecum, a monumentalei lucrări „Capitalul financiar” de Hilferding.

9. „Sur la route de l'insurrection” e un volum, în care sunt adunate articolele și manifestele scrise de Lenin, în preajma anului 1917, în preajma cuceririi puterii politice.

10. „L'Etat et la revolution” un volum interesant de studii, în cari se critică concepțiile socialiștilor din internaționala II și se precizează poziția revoluționară, iar nu democratică, a socialismului față de stat.

11. „La révolution prolétarienne et le renégat Kautsky” e o carte de polemică cu concepțiile lui Kautsky asupra democrației și asupra imperialismului.

12. „La maladie infantile du communisme” (*Le communisme de gauche*) e o critică acerbă a exagerărilor comuniștilor de stânga pe cari nu se ferește să le intituleze „copilării bolnăvicioase”.

Și în fine o serie de broșuri mai mici și discursuri de propagandă, unele traduse și în românește. Cele traduse în franțuzește au apărut la „Bibliothèque communiste” Edit. „L'Humanité”.

N. N. Matheescu
Soldatul de război nr. 19/19
19-6-32-34, 100-105-1106.

Ecouri

Capitala a văzut în primăvară apariția unei noi reviste literare „Sinteza”. Condiții tehnice strălucite. Am cetit în cele câteva numere apărute până acum multă literatură bună, am urmărit cu interes judecățile critice ale d-lui G. Călinescu, documentate, unitar gândite și frumos exprimate. Asemenea cronică plastică semnată de artiști fruntași cari au îmbogățit prin opera lor tezaurul artistic al poporului nostru.

În numărul de vacanță redactorul „Sintezei”, poetul G. Nichita, vorbește de „invazia mediocrității anonime” la revista noastră și de „echilibrul său intelectual... zdruncinat”. Ne-ar veni ușor să spicuiem și noi „mediocrități” literare în paginile „Sintezei”. Uneori însuși d. redactor ne-ar oferi material. Care revistă nu are înegalități?

Ne mărginim totuși să-i facem o singură corectură d-lui Nichita. La „Suplimentul literar” al revistei noastre d. H. Trandafir n'a colaborat niciodată. Distinsul nostru colaborator, care poartă acest nume, n'are pretenția să între în literatură nici sub titlu de „mediocritate”, cum voește să-l introducă din fugă d. Nichita. Fără răutate.

Programul unui prefect de județ

Sunt prefecti dornici să desvolte o activitate cât mai bogată, pentru a lăsa un nume care să fie pomenit cu cinste de către populație.

Cum va lucra, ce metodă va întrebuița pentru a-și ajunge acest scop prin care va crește și prestigiul său, și în același timp va spori și binele obșteșe?

O îndeplinire regulată a lucrărilor de birou, o monotonă scălire a actelor prezintate de către referenți, o menținere rigidă în limitele stricte ale oficialității, însemnează că-și face datoria pur și simplu, și nimic mai mult. O asemenea activitate birocratică nu lasă nici o urmă după sine.

Cine este stimulată însă de pasiunea nobilă de a înfăptui lucruri cari să rămâie nu se poate opri exclusiv la cercetarea și eliberarea actelor ce-i vin sub ochi. El trebuie să vadă mai departe, să fie om de concepție, să fie el însuși o personalitate capabilă să înțeleagă problemele județului său.

Va avea de străbătut două căi. Una strict oficială. Prin aceasta se va năzui să-și îmbunătățească administrațiunea astfel, încât oficiile de stat să poată acoperi cât mai mult nevoile reale locale. Se va îngriji ca în fruntea oficiilor să stea un personal pregătit, corect și cu toată iubirea față de durerile populației. Va domoli pe cei cu înclinări despotice, pe autoritarii cari refuză să stea de vorbă cu plebea. Va încuraja pe cei corecți dar timizi. Va păstra dese legături cu funcționarii până la notarul și primarul satului și-i va instrui să se facă interpreții sinceri ai necesităților, înlăturând din rapoartele lor orice minciună. Din când în când îi va întruni și le va vorbi cu căldură despre datoria lor ca reprezentanți ai puterii de stat de a fi foarte aproape de inima cetățenilor, a le asculta plângerile și mai ales de a le cerceta insuficiențele existenței. Problema cardinală este aceasta: de a sta într'ajutorul celor nevoiași ca să-și găsească surse tot mai multe și mai mănoase de muncă. Cetățenii vor fi cu atât mai mult capabili să satisfacă obligațiunile față de stat, cu cât mai numeroase vor fi ocaziile de muncă, de desfacere a produselor și de aprovizionare ușoară. În chipul acesta populație și stat se vor simți un singur corp armonice, iar nu ca două lumi în veșnică ciocnire. Să piară deci statisticile fictive și mincinoase, deasemeni rapoartele făcute în pripă și pline de inexactități. Să le ia locul o mână oficială cinstită care oglindește fidel stările și durerile oamenilor ca și comunităților cum sunt satele...

Dar mai este și o cale extraoficială. Prefectul este și expo-

nentul populației libere, nu numai al corpului administrativ. El va fi îndemnat de conștiința sa să culegă direct informațiile, pentru a ști să îndrume cu mai multă competență oficiile publice cum să-și completeze lipsurile. Va căuta să stea în buni termeni cu factorii economici independenți, cu personalitățile culturale în măsură să desvăluie cu exactitate necazurile omenești și deficiențele înaintării. Își va căuta deci razimuri solide în afară de punctele administrative, dar îi va fi ușor să tragă puntea între unele și altele din clipa când a izbutit să dețină încrederea factorilor liberi ai societății. Razimurile și le va consolida de pildă în fiecare centru de plasă mai întăiu apoi în fiecare notariat. Cu ajutorul unei case naționale își va realiza pe deplin intențiile. Acolo va contribui la întemeierea unei biblioteci și a unei sale de lectură. Casa națională va sta sub scutul unei societăți culturale de seamă, cum este de pildă *Astra*, societate care strânge sub cutele steagului său toată suflarea românească. Prefectul va face apoi ca în localul casei naționale înzestrate de el să funcționeze un birou de cercetări condus de cel mai cu vază cărturar: preot, învățător ori fruntaș. Acolo se vor strânge fișe despre toate întâmplările de seamă, de natură economică în primul rând, apoi de natură socială, demografică, sanitară, culturală. Biroul se va desvolta într'un adevărat sindicat agricol unde se deșbat continuu problemele de intensificare a productivității economice. Una din urmări ale funcționării sindicatului va fi, că se vor pune bazele asocierilor, *cooperativelor* de care avem atât de mare nevoie ca popor tânăr și neorganizat încă.

Respectuos față de libertățile, drepturile și doleanțele poporului și continuu serviabil prefectul va fi cu adevărat reprezentantul județului care-l va feri și-i va păstra totdeauna numele.

Un prefect va trebui să-și dea seama de adevărul formulat de sociologul francez Fouillée care a arătat, că viitorul are următoarele trei puteri: *libertatea, cooperajia și statul*. Adevărul acesta este rezultatul cercetărilor asupra socialismului și sociologiei reformiste.

Pe vremuri noi aveam tot interesul să punem în desacord statul ungar și lumea românească, pentrucă statul era un supraorganism apăsător și exploatacător. Actualmente însă interesele statului trebuie să concorde tot mai mult și mai deplin cu ale cetățenilor, deci prefectului îi revine sarcina de a restabili și adânci acordul necesar progresului. Ion Clopoțel

Porecle logojenești

Obiectul temei mele începe pe vremea când eram școlar al învățătorului Varză.

Prin legăturile de nemotenie, prin legăturile de cunoștințe și de afaceri ale părinților mei, cunoșteam aproape tot Logojul. Eu, cel mai mare între frați, făceam posta și telegraful între părinți și între aceia, cu cari avcau ei treburile lor. În slujba mea de stafetă eram nedumerit de faptul, că părinții mă trimiteau la *Pucea* să-i duc camăta după banii luați împrumut și să-l rog de așteptare pentru capital și eu mergeam și aplanam chestia cu tata colegului meu de școală *Iulius Luca*; mă trimiteau cu praznicul la *Cozaou* și eu primeam libra pentru praznic dela mama colegului meu *Alexandru Vasile*, mă trimiteau la *Cimu* să-i cer banii pentru un font de jumere și o ită de răchie și moșul conșcolarului meu *Mitru Preda* plătia datoria. Odată am fost trimis la un uică din ulița *Olarilor*, nu mai știu în ce afacere, dar țin minte, că uica dupăce a tras zăvorul la ușă și și-a descins cureaua mi-a tras o sfântă de bătaie, pentru că l-am agrăit „*Uico Brânză!*” Am mai colindat pe la *Beghement*... la *Otă* — nu vă mai spun pentru ce — și s'a făcut treabă bună.

O, și câte întâmplări de aceste, ba și mai cu coarne, nu v'as mai putea povesti!

Cu timpul am băgat de seamă și am ajuns la cunoștința, că mai fiecare logojan are, pe lângă prolecă, și un nume de batjocură și din momentul acesta m'am apucat, să-mi fac un catalog, cu o coloană pentru proleca adevărată și altă coloană pentru numele de batjocură. Am purtat acest catalog cu o în-

grijire și o stăruință vrednică poate de lucruri mai bune, până ce am ajuns student mare.

Ca student am învățat despre folklor: — arta de a culege și a coordona tradițiunile din popor, — și am devenit — fără să vreau — un folklorist de nume de batjocură logojenești. Prima mea producție de folklorist a avut loc la masa poganilor din Logoj. Am început să citesc catalogul cu o sfială, ba chiar cu oarecare teamă, că voiu supăra ori vătămă vr'un pogan cetindu-i numele de batjocură, ce știam, că nu-i prea place. În contra așteptării, folklorul meu a plăcut mult, tuturor. S'a repetit de multe ori la masa poganilor și aiurea. Am un coleg — fost pe timpuri pogan — care și acuma citează părți întregi din numitul catalog. Brediceanu, care era fălos pe nepotui folklorist, purta pe timpul, când eram la școli în străinătate, un catastif alfabetic pentru completarea listei mele de nume, ceea ce am și făcut ulterior.

Am publicat în două rânduri catalogul, ultima oară sub titlul „*Nemeșii din Logoj*” — pentru cunoscuți. Brediceanu mi-a cerut mai multe exemplare și le-a trimis prietenilor și cunoscuților săi.

Ca să vedeți de ce a plăcut și cum a plăcut logojenilor folklorul meu, vă povestesc o întâmplare.

Sunt vre-o 30 de ani de atunci. În sala de lectură a „*României Jună*” din Viena mă întâlnește cu generalul Lupu. Prietenos din cale afară, cum îl cunoașteți, mă întrebă unele altele și mă invită în familie pe după masă la o cafea neagră. Punct

la 4 sunt la dânsul. După cafea și în absența doamnei Lupu, ne apucăm de givănit. Mă cunoștea bine.

— Mă bucur zice el, că după atâta vreme am dat de un logojan... Cu ai mei corespundez rar. Vesti din Logoj și mai ales vesti, cari să mă intereseze mai de aproape, primesc și mai rar. Din când în când cetesc câte ceva despre Logoj și logojenii... rămân rece... Așa cetii mai demăzi, că Petru, fiul fruntașului Ioan Maier din Logoj a făcut doctoratul în Pesta. De unde o mai fi răsărit ast Maier în Logoj... și încă între fruntași Logojuului?... nu știu. În dările de seamă despre producțiunile, concertele, etc. de acolo... minune, dacă dau de vr'un cunoscut... Se vede, că s'a schimbat lumea... Generația mea de oameni e spre sfârșite... Am rămas sau cel puțin mă simțesc aproape singur...

Așa gândeam până ieri alaltăieri... Când colo ce selimbare... O bucurie, pot zice copilărească, căzu ca din senin pe capul meu... Primesc dela Coriolan un fel de poezie fără titlu, fără autor. Un șir lung de cuvinte neînțelese... Citesc vr'o câteva. Ele mă lasă indiferent... Mă întreb: Ce rost are pomelnicul ăsta? Ce vrea Brediceanu cu el?... Citesc mai departe... și citind bag de samă, că din când în când, câte un cuvânt, face să apară în sufletul meu câte o iconă prăfuită, dar interesantă... și toate iconile o panoramă logojenească. Gat de cetit tot pomelnicul și-l încep de nou. Acuma rar... cu socoată. Imi frământ creeri la fiecare nume. Iconile de nainte mi-se arată mai lămurite, ba mai dau și de altele. Interesul mă face să pătrund tot mai adânc în iconile panoramei mele și ca prin vis observ, că trăesc în mediul, în care m'am născut și am crescut... Imi petrec admirabil cu cunoștințele regăsite... Na, dar ce lungesc atâta vorba? Cunoști pomelnicul?... Doar ești din Logoj... Să ți-l arăt!... Iată-l... Uite... numele subtrase cu roșu imi sunt bine cunoscute. Pare că le văd înaintea mea. Și nu numai pe ele, ci pe toți membrii familiei lor. Li văd acas, la piață, la biserică... în tot locul. Vorbesc, glumesc și rād cu ei...

Uite ici pe Săpunariu. Asta-i vecinul nostru Vasile. Om la loc... Rezentantul de pe vremuri al românilor din Logoj... fără slujbă... a jucat și teatru... Iată și pe Chira, maistor cu bună rânduială la casă... oameni bisericosi... Uite pe Butus... al cu minunata răchie oarbă și cu povestea dela prânzul vlădicului unit... O bată-l noroc pe Gorgoș că el l-o păcălit... Iată și Barosu, la acărui casă din Buchini se adunau Dumineca vecinii dimprejur și jucau „oplitant” iar muerile mâncau cucuruz fiert, liferat de fata lui Potcoavă... Mult haz se făcea, când își prezenta această marfă. D'apoi ce zici de Părlău? Il cunoști?

— Li cunos pe toți.

— Mai trăește Țuși?

— Trăește.

— Dar vecinul-său Pătronu?

— Trăește. Vezi, Domnule General, ăsta-i „fruntașul Logojan Maier” cu copilul, care a făcut doctoratul în Pesta.

— Da nu mă năcăji... o, bată-l norocul!...

— Dar pe Mengel din cetate îl cunoști?

— Nu.

— Vezi de ăsta mă leagă o suvenir foarte plăcută. Nu-mi mai aduceam aminte de ea, dacă nu dădeam în pomelnic de numele Mengel. Avea la casă o fată, ori nepoată, ori cumnată tare frumoasă. Am făcut cunoștință cu ea la progade. Vei ști, că în bătrâni toată lumea din Logoj se aduna în duminicile din postul Paștilor la progade. Aici copiii se jucau în gropiță pe bumbi și cei mai mari pe bani. Asta se întâmpla afară de progade... În progade se juca tineretul mai răsărit, junii d'a lopta, fetele — cele mai mici ele de ele, cele mai mărioare cu tineri de vrâsta lor — d'a abărocul. Odată, nu știu cum, am ajuns și eu să fac pe comandantul unui abăroc și am prins s'o cunosc pe fata pomenită și am petrecut cu ea toată după ameeza, până am auzit, că s'a slobozit cioarda. Atunci am rugat-o să-mi permită s'o petrec până acasă; dar ea m'a lăsat numai până la crucea cu var. La despărțire i-am spus, că Dumineca viitoare o aștept la cruce și o petrec la progade. Ea mi-a zis, că nu la cruce, ci la colțul bisericii și a luat-o fuga acasă.

M'am uitat buimăcit după ea, până a intrat în cetate. Așa am petrecut cu vr'o 3—4 dumineci cu frumoasa mea din cetate care mă costa în toată Dumineca 2—3 alavițe și un peret, consumați între jocuri. Ba am mai întâlnit-o odată la joc la berăria din ulița Făgetului. Deși se cam feria de mine, totuși i-am spus că vreau s'o joc odată. Ea mi-a răspuns perpleză: Dă-mi pace! Ai mei nu mă lasă să joc cu domni și cu ofițeri...

O tempora, o mores!

Dar să revenim la pomelnic. Uită-te...

Știu bine numele subtrase cu vânat, dar nu-mi aduc aminte de persoanele cari le poartă. Sunt sigur, că pe multe le voi afla, ceea ce mi s'a mai întâmplat. De câteva zile imi bat capul cu

Porțieșu, nume bine cunoscut, dar nu știu unde să-l pun. Nu-l cunoști d-ta?

— Da, răspund eu, el a locuit și a avut birt pe ulița Comitatului, în colțul de peste drum de școala unită, astăzi...

— E casa lui Hazi... Da, da... îl știu... Muerica lui era Măriuță, o nevastă frumoasă și bine făcută, și avea un fecior mândru, care se 'nsurase cu fata lu... lu...

...Na zi-i, cum îl cheamă...

— Ghirghină...

— Da, da, Sofi lui Ghirghină. Frumoase fete erau în familia Ghirghină, dar pare-mi-se fără noroc...

Am mai purechiat cu generalul și alté nume până sara târziu...

La despărțire i-am spus, că cu am adunat și compus pomelnicul.

Generalul m'a îmbrățișat și sărutat de bucurie...

Brediceanu a trimis și prietenului său, avocatului Budințian din Boeșa, un pomelnic. Acesta, cum era el, nu știa cum să mă laude și cum să-mi mulțumească de bucuria și plăcerea, ce le are când imi citește pomelnicul.

Intre altele mi-a zis: „Tot folklorul d-tale e ur fi plătit pentru mine o ceapă, dacă n'aș fi dat în el și de rumele de batjocură al familiei noastre, un nume, care să ți-o spun drept mă c'am supăra pe vremuri...”

Așa mi-a zis Budințian și răic imi pare rău, că acuma nu mai știu care-i acel nume.

Cu vremea, cu ocupațiunile zilnice dar și cu vârsta am uitat de folklorul meu. De un timp încoace însă mulți preteni și cunoscuți mă îndeamnă și mă provoacă să revin asupra numelor de batjocură logojenești, cari nume făceau atâta haz în Logoj. Mi-am consultat unele însușări de pe vremuri și vă citeș din ele celece urmează, amplificate ici și colo cu câte un adaus.

Sub nume înțelegem vorba, prin care se fixează un lucru sau o persoană oarecare d. e. numele personale: Coriolan, nume roman, George, nume sfânt, Bujor, nume modern.

Pronumele este rumele de familie al unei persoane d. e. Brediceanu, Dobrin, Barbu. În Banat pronumele și proleca sunt identice.

Numele de batjocură este supranumele dat unei persoane pe lângă numele și pronumele ce-l poartă. De ex. Boldureanu, Gorgoș, Brânză. Supranumele sau (cum se zice în Bănat) numele de batjocură arc în alte părți românești numirea de nume de ocară și poreclă* (nu prolecă).

Peste tot la români supranumele, ce nu sunt date totdeauna în batjocură, sunt generalizate. Mai că nu este familie, care să nu-și aibă porecla. Așa a fost și la strămoșii noștri români și tot așa și la alte popoare. Exemple: Vestitul consul roman Marcus Tullius avea numele de batjocură „Cicero”, moștenit dela un strămoș al său poreclit așa, pentrucă avea în vârful nasului o alunăță ca un bob de mazeră și mazeră (cuvânt de origine albaneză) se zice pe latinește „Cicero”. Logojenii ar fi zis lui Marcus Tullius Cicero, Marcu Tulea Mazere.

Nașii porecliților sunt prieteni sau dușmani, de regulă vrăstnici, cu porecliții.

După cum e nașul așa și supranumele simpatic sau urgisit pentru fin. Unii logojeni se fălesc cu numele lor de batjocură și se și subseriu cu el. De ex. Hazi. — Alții se supără foc și nu știu ce rău să-ți facă dacă le zici pe numele de batjocură. D. e. Brânză. Și alții iarăși rād și fac glume de porecla lor. De ex. Ștrimfu. Și toate cele zise se pot reduce sau la noțiunea ce o are supranumele sau la chipul și împrejurarea cum au ajuns ei la acest nume.

Și acuma să vă povestesc niște amănunte despre persoanele, ce din întâmplare le numi mai înainte.

1. Incep cu Hazi.

Părinții lu tata, căci eu mis copilul lui Hazi, au fost Gheorghe Barbu, numit Ghiță Cizmașu și Mața, născută Brediceanu, sora lu Vasile Săpunaru, zis și Boldureanu. Moșu Ghiță era fruntaș între maistorii din Logoj. Avea un duchian-lucrătoare mare în casa de lângă pod, astăzi a farmacistului Vértes, tocmai unde-i duchianul lui Adolf Kohn. Ii mergea foarte bine și toți spăii din împrejurime erau mușterii lui... Era într'o zi, cam pe la amiaz, și maistorul Ghiță încă nu venise în duchianul-lucrătoare. Lucru neobișnuit. Calfele știau cauza întâzierii și erau cam neliniștiți. Maistorița Mața se lupta cu durerile nasterii pentru a 19-a oară... Deodată apare în ușa dinspre curte maistorul Ghiță zicând: „Am un fecior”, iar dela stradă întră Spăia Hazi dela Saçu. Calfele se ridicară dela bedreaguri și începură să bată în palme și să strige: „Vivat, trăiască Hazi...” Spăia

stă înmărmurit neștiind ce însonnează cecece îi văd ochii și aud urechile. Moș „Ghiță, cu mare ifos și cu o sticlă de răchie în mână, explică spăiei: *Mi-s'a născut astăzi un fioior. Noi, românii, ținem că semn bun pentru cel născut, dacă după vestea nașterii lui intră în casă un bărbat și... mai ales un bărbat ca Domnia-Ta. Iată de ce se quocură cafele mele și mă bucur și eu, că te-a adus Dumnezeu la noi. Te rog, închină în sănătatea și noroçul nou născutului...*” Hazi ai sticla și închină: „Să trăiască copilul și să aibă noroc!” Cafele în cor: „Trăiască Hazi, trăiască Hazi...” și de atunci a rămas tată-meu Hazi, cu toate că nașu-său l-a botezat Lazar.

Și tată-meu a fost fâlos pe numele său de Hazi, ce i-l-au dat cafele, din întâmplare, cu venirea spăiei Hazi din Sacul la moșu să întrebe dacă sunt gata cizmele de vânătoare.

2. Un anumit logojan Ioan Barbu era vestit de bogat înainte de vr'o sută de ani. Avea cea mai frumoasă casă cu „trochene amfart” pe ulița Olarilor, avea pământ, vite, mai ales turme de oi. Oieritul îi era izvorul principal de câștig. Dar, din ce pricină, nu știu, nu-i plăcea brânza. Pentru lume n'ar fi gustat-o, i-se făcea rău de mirosul ei și se infuria, dacă-i auzia de nume. Tocmai din aste pricini logojenii, batjocuroși cum sunt ei, i-au dat numele de batjocură: „Brânză”, cu care nume îl torturau de moarte prietenii și neprietenii, dar mai ales copiii. Când îl întâlneau, copiii se luau după el și nu-l slăbian din „Brânză, brânză” un lucru, ce scotea din sărite pe bătrân, iar copiilor le făcea mult haz. Dar vai de copilul, care-i pica în mână. V'ani spus-o ce'am pățit eu.

Iată un om pe care-l supăra de moarte numele de batjocură.

3. Cine cunoaște pe George Mitroniu? Nime. Iși are și el numele de batjocură, din care nu-l scot logojenii, cari au cu el mult de lucru în urma zănatului lui și a unei slujbăițe. Intr'o zi de sfântul George, omul nostru își așteptă pregătit gratulanții. Ei intră în curte, George al nostru le ieșe în cale și-i întâmpină în ținută sărbătorească în antisambră. Capul gratulanților începe:

„Stimate Domnule Gheorghe!... Patronul zilei de astăzi ne dă plăcută ocaziune... să arătăm sentimentele de dragoste ce ți-le purtăm și să dorim din tot sufletul: Să trăiască Domnul Gheorghe, care...” Toți gratulanții aclamă: „Să trăiască Domnul Gheorghe, să trăiască!” „Holt! — îi întrerupe onomasticianul. — Nu vă faceți cu boală! Peste tot anul nu mă mai slăbiți din Strimfu, Strimfu... și astăzi, tocmai astăzi mă onorați cu Stimatul și Domnul Gheorghe... Știu eu de ce!? Vă mulțumesc și poftiți...” și le arată casa dinainte.

Iată un logojan, pe care nu-l supăra un nume strămoșesc câștigat dela părinții săi oameni de omenie.

Numele de batjocură se moștenește, adevărat trece dela tată la copil, la nepot... până ce se pierde ori vr'un strănepot se învrednicește de un nume de batjocură nou... se întâmplă adese, că numele de batjocură întuneacă numele de familie și-i ia locul. Un exemplu: Ioan Gruia s'a așezat în Logoj venind din Borlova. Logojenii îi dau supranumele de Borlovanu, iar copiii sau nepoții lui poartă pronumele simplu de Borlovanu, fără ca să mai știe că moșul sau strămoșul lor a fost Gruia și de origine din Borlova. E interesant că avem în Logoj familia cu pronumele simplu Gătăianțu și familia Mircu cu numele de batjocură Gătăianțu. Familiile nu sunt înrudite. Evident, că amândouă sunt venite din Gătaia. Una pierzându-și cu timpul pronumele original, alta susținându-l ca supranume.

Observ aici că multe nume de batjocură urgisite pentru generațiile mai vechi, trecând prin moștenire la generațiile mai noi devin suportabile, plăcute, ba chiar spre fală. Așa de pildă: Niță Iorga se mânia foc, dacă-i ziceai Burenca; Vasi, fiul, surădea cam silit când îi ziceai pe numele de batjocură, iar Sisi, nepotul, îl pune chiar pe cărțile de vizită.

(Va urma).

Dr. Petru Barbu

Directive contimporane în psihologia religioasă

(urmare și sfârșit).

Psihologia religioasă în Germania se dezvoltă pe baze de natură filosofică și teologică. Interiorizarea credinții pusă în fața formalismului bisericii romano-catolice de Luther înainte cu 400 ani, a pregătit drumul unei restrângerii treptate a domeniului religiei. La Ritsehl, un reprezentant însemnat al acestei direcții (Die christliche Lehre von der Rechtfertigung und Versöhnung 1870—1874) constatăm nuziința de a elimina din religie orice element străin, între cari consideră filozofia, metafizica, teologia naturală și autoritatea umană. Elementul religios este viață, ființă, activitate supranaturală — spune el — pentru ca să încheie că religia este o afacere de conștiință, ci de conștiință. Este rezultatul unei nevoi de a pune religia la adăpost de incursiunea oricărui element științific. Sipiritul german a fost pregătit în destul pentru o astfel de concepție prin kantianism și romantism. Primul făcea deosebire între lumea științii, sau natura propriu zisă și lumea libertății, a vieții spirituale considerată în sine ca neinterferându-se cu lumea senzibilă. Romantismul prin exaltarea sentimentului, a vieții interioare, a alimentat în spiritul german o dispoziție, care stătea în deplină armonie cu forma spirituală și mistică a religiei.

Atacurile începute din partea științelor naturale ar fi rămas neputincioase în fața acestui ultim loc de refugiu. Inșă psihologia ca știință spirituală cu metode științifice a căutat să străbată și aci plecând dela principiul că tot cecece este în om se dezvoltă conform unor legi și că

obiectul religiei chiar dacă n'ar fi o realitate obiectivă, este o realitate subiectivă, este ceva trăit și această trăire se poate prinde și analiza.

Teologia protestantă mai liberală decât celelalte teologii a început să se adapteze acestui curent și să se ocupe prin unii din reprezentanții ei de chestiuni de psihologie religioasă punându-le în acord cu cerințele teologiei. Ineă în 1893 G. Vorbrodt publică „Psychologie in Theologie und Kirche?” întrebându-se dacă psihologia are ceva de a face cu teologia. Continuuă cu „Psychologie des Glaubens” (1895) și „Beiträge zur Religionspsychologie (1904) preocupat fiind de aceiași idee a raportului dintre psihologie și religie, respective teologie. Un alt reprezentant al acestui curent ivit în sânul teologiei protestante este G. Wobbermin. El nu vrea să împace numai teologia cu psihologia religioasă, ci face o îmbinare în ce privește metoda, între metoda genetică a lui Wundt — despre care vom vorbi mai încolo — și metoda experienței individuale a lui W. James, dându-i numele de „Religionspsychologische Zirkelmethode”. In ce ar consta ea? Orice pătrundere psihologică a fenomenului religios pentru a putea fi completă nu se poate mărgini la constatarea, descrierea și analiza experienței religioase a diferiților indivizi, ci trebuie să țină seamă și de obiectivările istorice ale conștiinții religioase, obiectivări ce s'au concretizat în instituții, credințe, practici.

Deja din metodă putem presupune concepția referitoare la conștiința religioasă, la trăirea religiei. Pentru Wobbermin

orice conștiință religioasă s'a dezvoltat din experiența religioasă individuală, dar nu direct. Din această experiență sau trăire religioasă a individului a răsărit convingerea religioasă, la formarea căreia deci vederile tradiționale ale unei autorități sunt reduse, aproape nule. Lucrul se poate observa nu numai în religiile superioare, ci și în cele inferioare. Acele stări de încordare, iritare, cari exprimă o emoțiune și cari se exteriorizează în rugăciune sunt experiențe individuale. In buddhism rugăciunea e înlocuită cu contemplarea, care treptat pregătește drumul spre Nirvana, stare tot de natură individuală. Convingerea religioasă fără această bază a experienței religioase individuale nu ar avea tăria și puterea necesară în manifestările practice, consecințe ale acestei convingeri. Ea dă putere manifestărilor de exteriorizare a gândirilor religioase, și la rândul lor acestea întăresc convingerea, o clarifică și o sapă mai adânc în conștiință. Manifestările acestea externe sunt însă influențate și de alte interese de ex. de natură rațională sau estetică, adică de tendința unei clarificări raționale a lumii sau a unui raport estetic cu lumea. In cazul acesta manifestările de exteriorizare ale gândirilor religioase nu sunt expresii spontane ale experienței religioase, ci adaptări la cerințele mediului social, la vreo obișnuință intelectuală tradițională, la vreo teorie istorică asupra lumii, etc. Aceste reprezentări simple, sau complexe de reprezentări intervin și alterează expresia curată a gândirilor religioase. Structura conștiinții religioase — după Wobbermin —

descompusă în straturi ar fi deci: 1) experiența religioasă individuală; 2) convingerea religioasă; 3) expresia gândirii religioase conformă convingerii; 4) reprezentările unice, simple sau complexe de diferite categorii.

De sigur pentru a putea pătrunde în această structură a fenomenului religios atât de complicată, va trebui să întrebăm atât metoda genetică, istorică, cât și pe cea a experienței individuale.

Cum împacă Wobbermin psihologia religioasă cu teologia? Chestiunea se va limpezi stabilind rolul psihologiei religioase. Orice psihologie religioasă vrea să afle adevărul. Întrebarea este unde se află acest adevăr? Ne putem mulțumi cu atât cât ne dau Starbuck și James? Ar fi să ne mulțumim cu adevăruri parțiale sau unilaterale, pentrucă nici unul, nici celalalt nu pătrunde fenomenul religios pe toate laturile lui. Se poate zice, doar istoria religiilor și metafizica religioasă speculativă caută și ele adevărul religios. E drept, dar există o deosebire. Istoria religiilor cercetează concretizările spiritului religios, iar metafizica religioasă speculativă vrea să pătrundă valoarea acestui spirit religios. Psihologia religioasă va fi mijlocitoare între aceste două. Datoria ei va fi de a cerceta totul în mod transcendent-psihologic, adică în legătură cu o lume dincolo de aceea a simțurilor. Sau altfel zis „chestiunea adevărului — întrebarea după adevăr ca tendință generală a religiei și de fiecare dată după conținutul adevărului anumitor gândiri și reprezentări religioase unice — nu poate fi înlăturată, ci din contră mai mult această chestiune a adevărului trebuie luată în considerare”. (Die Aufgabe und Bedeutung der Religionspsychologie p. 8). Nu e vorba de a privi în mod speculativ adevărul, căci atunci nu mai intră în domeniul psihologiei religioase, caracteristica religiei fiind convingerea în existența unei lumi transcendente, ca scop, și ca ultimul și supremul adevăr.

Tot în Germania a fost inaugurată o altă direcție. Wundt ocupându-se de psihologia popoarelor a luat toate realizările culturale, sociale, spirituale ale omului primitiv arătând elementele din care s'au dezvoltat prin complicitate. Între manifestările sociale consideră și religia, a cărei origină — după el — se află în mit. Sufletul omului primitiv îmbibat de fantazie personifică, dă viață tuturor obiectelor lumii externe, în special fenomenelor naturale extraordinare. Lumea naturii se umple de ființe vii, dotate cu însușiri deosebite de ale oamenilor; acestea sunt persoanele mitice, iar poveștile create în jurul lor formează miturile. În același timp ca un rezultat al mitologiei se ivește animismul, reprezentarea sufletului și cultul adus acestui suflet. Aceiași fantazie care a creat miturile a născut demonii, zeii și în fine zeul cu puteri supranaturale și cu o existență supranaturală. Aceasta e religia. Esența religiei se poate afla numai înlăturând tot ceea ce veacurile au adăugat plecând dela

origina ei. Deci explicarea se va face în mod genetic. (Wundt *Völkerpsychologie* Vol. 4—6 *Mythus un Religion*).

De aceeași principii sunt conduși sociologul francez Durkheim și americanul J. G. Frazer. Numai că unul vede în totem, celalalt în magie origina religiei (Durkheim *Les formes élémentaires de la vie religieuse*; J. G. Frazer *Lé rameau d'or trad. franceză*).

Ar mai rămânea de analizat două direcții, una biologică reprezentată de Flournoy în Elveția și alta patologică susținută de medicii francezi.

Biologismul nu e o caracteristică a țării sale. El se află și în lucrările americanilor Starbuck și James, doar ambii de aci pleacă. Dar ei nu stăruiesc asupra lui. Flournoy însă consideră principiul biologic ca fundamental în psihologia religioasă pe lângă acela al excluderii transcendentalului. Astfel precizează punctele de vedere și a unuia și a celuilalt

În ce ar consta aceste două principii?

1. Excluderea transcendentalului. „Principiu negativ și de apărare așa zicând în virtutea căruia — înregistrând totul ca date mintale, aprecieri de valori, sentimente ale realității transcendente de care este însoțită experiența religioasă în conștiința subiectului — psihologia se abține dela orice verdict asupra naturii obiective a acestor fenomene, și înlătură din sânul ei orice discuție relativă la existența posibilă și la natura unei lumi invizibile”.

Excluderea transcendentalului nu înseamnă însă excluderea credinței în transcendent și a sentimentelor deșteptate de această credință. Pentru credincios lumea supranaturală este o lume tot atât de reală ca și aceea a simțurilor. El se acomodează ei. Descrierea unei viziuni, a unei transformări interioare, a unui extas ar rămânea unilaterală dacă nu ar stabili în ce măsură subiectul, care a trăit astfel de stări, le-a privit ca adevăruri, sau dacă le-a considerat ca simple incidente.

Al doilea principiu ar fi interpretarea biologică a fenomenelor religioase, „principiu pozitiv și euristic, în virtutea căruia psihologia își închipue aceste fenomene ca manifestări ale unui proces vital, căruia vrea să-i determine natura psiho-fiziologică, legile creșterii și desvoltării, variațiile normale și patologice, dinamismul conștient sau subconștient, și în mod general, raporturile cu celelalte funcțiuni, rolul în viața totală a individului și în fine felul ei.” (Archiv de Psychologie Vol. II. 1903 p. 57).

Ca să înțelegem și mai bine ce ar fi acest biologism în religie, să facem o paralelă între felul cum privește teologul și cum privește psihologul biologist religia. Pentru primul religia nu este decât un sistem de dogme și de practici pe cari trebuie să le accepte, nu este decât un mănunchiu de adevăruri transcendente oferite inteligenței, cari pot mișca inima și îndemna voința. Pentru psihologul biologist religia este „un proces intim al ființii organice și psihice un fel de variație spontană sau nizuință instinctivă,

care iese din cele mai adânci straturi ale individualității și se manifestă prin fenomene de ordin emoțional și volitional, cari punând în rândul al doilea în flacăra inteligența și imaginația, dau naștere ideilor, reprezentărilor, noțiunilor explicative, mai mult sau mai puțin adecvate, despre ceea ce subiectul a resimțit și experimentat în forul său intern”. („*Les principes de la Psychologie religieuse*” 1903 p. 8).

De fapt — cum observă Flournoy — deosebire între teologi și psihologi există numai în ce privește punctul de vedere. Unii au în vedere masele mari, la care religia e un fel de imitație a ideilor marilor genii; ceilalți se ocupă de personalități extraordinare, de fondatori de religii și secte, cari au simțit în profunzimea sufletului lor modificări, transformări. Psihologului însă nu-i este iertat să lase la o parte interesele mulțimii. Totuși el nu poate să studieze religia acestor mase decât atunci când dogmele, principiile raționale, am reușit să trezescă ceva personal, emoțiuni, tendințe, fie ele chiar fugitive, dar simțite.

Conduc de aceeași considerații ca și James, că manifestările religioase și cu ele fenomenele religioase diferă dela individ la individ, cercetările lui experimentale se mărginesc la expunerea măturisirilor unor oameni, cărora le-a câștigat încrederea. Ceea ce ne dă el este material pentru conluzii asupra naturii sentimentului religios.

În Franța psihologia religioasă a fost constrânsă în urma împrejurărilor să se desvolte în special în o anumită direcție. Sufletul francez bogat în sinteze, în pătrunderi intuitive spontane, nu a fost aplicat niciodată spre analize minuțioase, caracteristica spiritului german. De aceea nici nu vom găsi acolo experimenterii ai noțiunilor, sentimentelor, practicilor religioase. Aceasta este o muncă migăloasă fără rezultate apreciable. Dacă direcția practică nu a prins din cauza spiritului francez, cea teologică nu s'a ivit, nici nu și-a găsit adepții din cauza bisericii romano-catolice, atotstăpânitoare. Ea nu avea nevoie nici nu putea admite posibilitatea studierii sentimentului religios în afară de dogmele bisericii. Li rezerva acestuia totdeauna un loc imposibil de pătruns cu ajutorul metodelor științifice, pentruca grația divină să aibă acel punct de contact cu omul, ferit de curiozitatea ce vrea să pătrundă totul.

Individualismul accentuat de W. James în psihologia religioasă a prins în domeniul psihologiei patologice, reprezentată mai ales prin medici. Școala dela Salpêtrière a imprimat științii medicale franceze caracterul de știință a fenomenelor patologice. Intrucât psihologia patologică are foarte multe puncte de contact cu psihologia religioasă, evident că religia ca fenomen psihic n'a putut scăpa de sub ochiul cercetător al medicului. Dela ei a pornit apoi un întreg curent, care a studiat religia pe latura ei individuală și socială din punct de vedere patologic.

Amintesc numai numele mai marcante și problemele deosebite. Pierre Janet în „Les obsessions et la psychasténie” studiind obsesiile, impulsunile, maniile mintale, nebunia îndoielii, ticurile, agitațiile, fobiile, delirul contactului, teama, neuraștenia, sentimentele bizare de despersonalizare se ocupă și de turburările emoțiilor și sentimentelor arătând în ce constau turburările emoțiilor sublime, între cari și a emoțiilor religioase, necesitatea unei autorități, fie ea chiar religioasă, pentru restabilirea echilibrului în viața psihică a nevropatului. În „La médecine psychologique” are în vedere latura terapeutică. Între mijloacele terapeutice înșiră și credința religioasă, care și-a avut în toate timpurile rolul ei și chiar astăzi este utilizată cu folos.

Afară de medicii între ceie au continuat psihologia religioasă pe latura ei patologică este E. Murisier. În „Les maladies du sentiment religieux” studiază patologia sentimentului religios atât din punct de vedere social, ca fanatism, teomanie, choreomanie, cât și din punct de vedere individual ca extas, misticism.

Războiul mondial a adus o stagnare în studiul problemelor psihologiei religioase. Motivele, le putem presupune. Psihologia religioasă nu apucase să-și pună o bază solidă. Războiul însuși a întors privirile dela preocupările științifice, cari nu stăteau direct în slujba intereselor momentane ale popoarelor, iar urmările lui pe unele popoare le-a înstrăinat cu totul, pe altele le-a adâncit în misticism, singurul dela care mai puteau aștepta mângâiere. Lucrările din ultimii ani par a readuce în discuție problemele vechi cu material nou.

L. Bologna

Impresii din principalele orașe ale Insulelor Britanice

Londra.

Cu toate studiile planurilor din cărțile de călăuză, cu care te armezi la o călătorie prin țări și orașe necunoscute, totuși când intri (mai ales în zilele de lucru) în un oraș așa de mare ca Londra, rămâi câteva timp perplex, față de multiple impresii care-ți lovesc spiritul.

Mai întâi gara unde sosești și care (ca toate garile din Londra și din marile orașe ale Insulelor Britanice) îți prezintă mărețul său hotel deasupra liniilor ferate, construit în un stil neogotic, cu niște turnuri de toată frumusețea.

Fiecare cartier al Londrei își evidențiază apoi importanța prin clasele de locuitori care-l frecventează, sau îl locuiesc.

O circulație din cele mai intense și mai continue se vede atât în centrul metropolei, cât și în acea parte din oraș care poartă numele de cetate. Aproape toți oamenii de afaceri, își dau aici întâlnire. Și aceasta se face cu atât mai ușor, cu cât: băncile, bursa, piețele mari, docurile și întreprinderile sunt în apropiere.

Slușenia de odinoară a acestui cartier (din cauza caselor sale joase și negre), a dispărut încă din 1865. Astăzi mari palate construite din pietre de granit roșu, le-au luat locul, iar mulțimea de funcționari comerciali din ele, arată marea dezvoltare comercială a țării și orașului. După orele 7 p. m. cartierul devine liniștit, chiar pustiu, întru cât mulțimea care-l însuflețise, se răspândește prin locuințele din cartierele îndepărtate ale orașului.

Centrul orașului este situat propriu zis între cetate și West End. Acest centru este format din străzi largi, cu numeroase și bogate magazine și instituții diferite, prin

care circulă o lume nu numai dornică de afaceri, dar și de studii sau chiar distracții. Câci în spațiul relativ strâmt al acestui centru, se găsesc: muzee, galerii de pictură, cluburi, teatre, muzic halls etc. precum și cele mai importante și luxoase hoteluri și restaurante.

Cartierul Westminster este de asemenea considerat ca o cetate oficială. El conține pe lângă celebra mănăstire (Abbey), parlamentul, ministerele, palatele regale și frumoasa cazarmă a regimentului de gardă.

Cartierul West End era odinioară rezervat aristocrației și considerat ca un cartier al bogățiilor. Astăzi numărul acestora din urmă crescând și bariera străzilor rezervate lor, a dispărut.

Cartierul din Regents Parx este locuit de burghezi. Partea Vestică este presărată cu vile foarte drăguțe. Este cartierul unde își găsesc adăpost numeroși negustori, jurnaliști, artiști, etc.

Cartierul Marylebone situat la sudul celui mai de sus, este ocupat aproape întreg de locuințele medicilor cu oarecare renume. Se mai găsesc însă aici hoteluri și pensioane bune.

Estul mării cetăți se prelungește cu regiunea numită East End și cuprinde cartierul puțin curat al populației sărace. În această parte locuiesc numeroși evrei de origine străină: armeni, ruși, poloni, etc.

Cartierele de pe malul drept al Tamisei sunt ocupate de întreprinderi, uzine și locuințele lucrătorilor.

De jur împrejurul Londrei se întind ca un inel numeroase suburbii, locuite de oameni pe care afacerile îi rețin în cursul zilei în oraș. Numeroase și confortabile mijloace de transport le stau la dispoziție, înlesnindu-le comunicația cu serviciile lor.

Se construiesc în ultimul timp la Londra clădiri mari cu numeroase apartamente, ce se vând separat.

Aceste clădiri au ajuns să aibă mare succes chiar în cartierele cele mai aristocratice. Curiozitățile care-ți atrag atenția în Londra sunt multe și variate. Cadrul restrâns al fetei nu-mi permite decât să rezum pe cele mai principale.

În centrul orașului avem vestita piață: Trafalgar square. Nu se poate compara prin întinderea ei cu piețele similare din marile orașe de pe continent (d. e. cu Place de la Concorde din Paris). Prezintă în partea de sud marea columnă a lui Nelson (de 45 m.), iar la nord galeria națională socotită ca unul din muzeele cele mai bogate din Europa. Galeria cuprinde două părți: cea dinainte cu sălile de pictură, reprezentând diferitele școli: italiană (renaștere), olandeză, flamandă, primitivă și engleză; iar cea dindărăt cu portretele oamenilor celebri din istoria Angliei. Interesant este faptul, că alăturarea de personaje ce au jucat un rol în recentul război european, se găsește medalioane de bronz ce reprezintă vestiți generali germani, precum și ocuparea Parisului de armata germană. Se anticipau prin aceste lucrări deci anumite fapte care nu s'au realizat.

Luând din piață direcția spre NE. și mergând pe una din străzile centrului ce poartă în lungimea ei diferite numiri (Strand, Fleet, etc.) ajungem la palatul Justiției. O clădire în stil gotic și cu un mare ceasornic suspendat deasupra tro-

Problema munților Apuseni

Convocare la o anchetă

Revista „Societatea de mâine” în temeiul principiului fundamenta de care se lasă inspirată și străbătută în activitatea sa publicistică de patru ani încoace de a încheia o fizionomie cât mai precisă a vieții publice sub toate aspectele sale, după o examinare a complexului de chestiuni, a hotărât să convoace în sala primăriei orele 10 a. m. două anchete publice:

a) una în Arad, Duminecă în 2 Octomvrie cu participarea intelectualilor din Brad, Deva, Orăștie, Alba-Iulia și Oradea cu regiunile lor;

b) și alta în Cluj la 9 Octomvrie cu participarea centrelor Abrud, Cămpeni, Aiud, Turda și Huedin cu provincia lor, pe lângă ordinea de zi a unui singur subiect:

PROBLEMA POPULAȚIUNII MUNȚILOR APUSENI.

Ca directivă amintim, că dorim să se prezinte studii scrise cu date riguros controlate și nu excesiv de lungi în deosebi cu privire la:

1) condițiile geografice și de proprietate în grupul munților dintre Murăș, Crișuri, Arieș și Someș;

2) dificultățile sociale (gradul de cultură și viața colectivă, acțiunea societăților);

3) puterea de rezistență morală și materială a școalei românești;

4) stările demografice și sanitare.

Studiile vor fi ferite de orice considerațiuni interesate și nu se vor limita la critica situațiilor, ci vor formula și remediile. Preferăm date statistice controlate personal de către vorbitori. Apelăm îndeosebi la factorii școlari, cari sunt mai în măsură să cunoască nevoile sociale, să pregătiască bine materia.

Cu acea ocazie se va organiza mai complex și cercul nostru de studii „Mișcarea social-economică”, în vederea cercetărilor viitoare.

Domnii cari doresc să participe cu lucrări (ce vor fi supuse debaterilor publice) sunt rugați a ne anunța neapărat de hotărârea dlor până la 15, cel mai târziu 20 Septemvrie.

Ion Clopoțel

tuarului. În centrul edificiului există o frumoasă sală cu galerii care conduc la ușile numeroaselor birouri. În această sală ai ocazia să întâlnești judecătorii îmbrăcați în togele lor și cu peruce pe cap.

În mijlocul străzii din fața palatului de justiție, se găsește o coloană cu un dragon. Este locul unde regii erau întâmpinați la intrarea în cetate, cu tradiționala pâine și sare.

Tot pe această stradă se găsește „Temple”, clădire fondată de cavalerii templieri. Conține cele 4 faimoase școli de drept. În mijlocul străzii se află capela templului în stil gotic, având în interior bolți cu bogate și frumoase arabescuri, precum și pandativa ce reprezintă simbolul cavalerilor templieri (mielul și calul).

În prelungirea acestei străzi principale se găsește și catedrala St. Paul cu piața sa plină de porumbei. — Monumentala clădire are ca fațadă principală un portic compus din 12 coloane corintiene, deasupra un al II-lea cu 8 coloane și acesta suportă un fronton triunghiular al cărui bas relief reprezintă conversiunea St. Paul. În interior ai de admirat frumoase ornamentațiuni, numeroase galerii (în special cea cu pereți acustici) criptele și cavoul.

Dela catedrală, mergând pe o stradă laterală ajungi la „Monument”. O coloană dorică înaltă de 61 m. Continuând strada dai însă de marea fortăreață a Londrei numită „Tower of London”, care este construită de Wiliam cuceritorul pe ruinele unei alte vechi fortărețe.

Pe un drum puțin larg dar adânc, protejat de parapete înalte și de turnuri mărețe, pătrunzi în o incintă a fortăreței unde te primesc gardienii îmbrăcați în costumul epocii mijlocii. Ei au pe cap o pălărie de catifea cu panglici, pe corp, bluze de postav negru cu cordoane roșii, iar pe piept armele Marei Britanii și literile G. R.

Treci mai întâi pe lângă o poartă boltită (numită a trădătorilor) care acopere o scară ce conduce în Tamisa. Este locul pe unde intrau în fortăreață prizonierii acuzați de înaltă trădare. La partea superioară a boltei există un fel de grilaj înalt unde se expuneau craniile celor decapitați. În fața porții se înalță așa zisul turn sângerând, unde au fost asasinați cei doi fii ai lui Eduard IV, din ordinul unchiului lor Richard III.

Te urci pe scări la câmpul de paradă, ce ocupă mijlocul incintei. Aici era locul de execuție al condamnaților. Ți se arată piatra pe care a fost executată Ana Bolegn și fereastra clădirei de unde Jane Grey asistă la executarea soțului său. În fața incintei este o cazarmă și White Tower cu cele 4 turele. Către stânga o biserică în stil normand transformată în muzeu cu diferite arme și instrumente de tortură (numeroase securi și căpătaie de execuție).

Tot în interiorul incintei se găsește și capela Sf. Petru precum și camera de bijuterii unde poți admira toate diamantele și briliantele casei regale încă din timpurile cele mai vechi.

În apropierea fortăreței avem monumentală punte Tower Bridge.

Admirăm arta cu care sunt lucrate în special cele două turnuri gigantice și pătrate, înalte de 61 m și cari sunt așezate pe stâlpi puternici de granit.

Dacă puntea dintre aceste turnuri este mobilă, avem în schimb la 35 m. înălțime, o altă punte fixă, care permite trecerea pietonilor atunci când cea de jos este ridicată.

De pe aceste punți ți se deschid prive-

ști mărețe pe Tamisa, spre basiniurile sale, către docuri (care se întind pe vre-o 10 hectare) și spre vasele întrepозite, care pot conține până la 130,000 tone mărfuri.

Din acest loc, te poți duce cu un tramvai, la vestitul tunel de sub Tamisa. Tunelul este construit la 5 m. sub apă și este asurzitor prin șgomotul făcut de numeroasele vehicule ce merg prin el.

Răscrucea centrală a cetății Londrei este mărginită de edificii publice importante. Aici poți admira: bursa de comerț cu cele 12 coloane corintiene; banca Angliei edificată pe o întindere de 1/2 hectar; reședința oficială a primarului (Lord Maire) cu cele 6 coloane corintiene etc.

Tot în acest centru ai ocazia să admiri foarte multe biserici, fiecare cu stilul și însemnătatea sa istorică, multe squaruri, gări, muzee din care cel mai important este British Museum.

Clădirea acestui muzeu, este încercuită între străzi cu edificii înalte, care iau din perspectivă. Are totuși ca fațadă un portic cu 44 coloane ionice și o scară largă de 40 m. În interior se găsește zeci de camere și săli din care: unele sunt rezervate bibliotecii (una din cele mai bogate și mai bine organizate din lume); altele pentru colecțiunile de artă: egipteană, asiriană, greacă și romană. Obiecte și ceramică în bronz, numeroase monede, desemnuri, gravuri, etnografice, etc. abundă în fiecare din aceste săli. De admirat în special este sala „Elgin's Marbles” cu faimoasele statui originale din Atena.

Mergând în direcția de Sud a pieței „Trafalgar S.” ajungi la Whitehall, un mare palat în stilul renașterii, o fostă reședința arhiepiscopului. Clădirea are numeroase săli din care unele ocupate cu diferite servicii, altele libere și demne de vizitat. În fața Whitehallului se află un monument plin de coroane. Continuând drumul spre cheul Tamisei ajungi la vestitul palat al Parlamentului. Clădirea are numeroase ferestre gotice, blasoane, arabescuri, sculpturi, statui a foștilor suverani englezi și cele 3 mari turnuri, din care cel cu orologiu, are un cadran dorat cu o circumferență de circa 26 m. În partea vestică a parlamentului este Westminster Hall (un rest din vechiul palat distrus în 1834) și grădina parlamentului. În partea sudică dăm de Westminster Abbey, o mănăstire unde au fost înmormântați — până la o epocă recentă — suveranii englezi.

Exteriorul mănăstirii este în stil ogival cu crucea latină. Are turnurile în stil gotic și grec, iar portaliiile frumos sculptate. În interior se pot admira: frumoasele ornamentațiuni ale capetelor; fotoliul de încoronare cu piatra de „scone” ce a servit odinioară regilor scoțieni (se zice că această piatră ar fi servit de pernă și lui Iacob); vitrourele ferestrelor cu rosacele vechi și moderne; în sfârșit numeroasele cavouri, monumente și morminte printre care și acel al eroului necunoscut.

Pot zice că întreaga biserică este un muzeu plin de statui, busturi, medalioane, basreliefuri, etc. Tot aici se găsește o sală cu figuri de ceră care reprezintă personaje ce au jucat un rol deosebit în istoria Angliei precum și o sală cu fresce, în care pătrunzi încălțat cu papuci, pentru a nu strica frumosul mozaic al pardoselei.

Westminster Bridge ca și celelalte punți de pe Tamisa îți deschide în colțuri diferite, variate panorame atât pe fluviu cât și pe țărmuri, în special spre partea cheului care poartă numele de Victoria Embarkament. Această parte are un squar și

un obelisc (Cleopatra) așezat între doi mari sfînxi. Este locul de unde poți lua vaporul pentru excursii pe Temisa.

Tot în această parte a Londrei poți vizita încă: galeria națională a artei britanice, unde se găsește peste 1000 picturi, sculpturi și desemnuri ale artiștilor englezi; precum și marile palate ale suveranilor englezi.

Aceste din urmă cuprind Buckingham Palace, reședința actualilor suverani; St. James Palace, reședința de odinioară a suveranilor (și în care se mai țin anumite recepțiuni) precum și Mariborough House ocupat de regina Alexandra. Clădirile sunt așezate între marile parcuri ale Londrei: St. James, Green Park și Hyde Park. Toate aceste parcuri au pașiști și boschete cu plantațiuni și flori variate, răspântii cu statui frumoase, lacuri încântătoare și alee mărginite de arbori majestuoși.

În parcajele din parcuri este păscută în zilele de lucru de numeroase oi, iar în zilele de sărbătoare mulțimea de oameni care le înșuflește, se delectează, preumblându-se pe jos sau cu barca, ascultând vre-o muzică, sau discursurile înflăcărâte ale vre-unui propagandist.

La nord de St. James Palace se găsește Pall Mall sau cartierul Cluburilor, care joacă un rol așa de mare în viața londoneză.

În partea Nord-Vestică a Londrei se găsește străzile cu importanță și renume deosebit în special Piccadilly care traversează cartierele aristocratice ale Londrei și Oxfordstreet cu numeroase și bogate prăvălii indigene și străine. Tot în această parte avem: drăguțul squar Leicester, universitatea, royal Academy unde de obicei se instalează salonul anual de pictură, Victoria and Albert Museum destinat educației artistice și științifice a națiunii (în special claselor industriale), muzeul de istorie naturală; muzeul cu figuri de ceră (Tussand's Wanwork); grădina Kensington și frumosul parc Regents întins pe o suprafață de circa 200 hectare. Mergând pe aleea principală a parcului ajungi la grădina botanică și la cea zoologică. Această din urmă are diferite specii de animale, instalate în condițiuni, ce reproduc cât mai mult posibil mediul natural.

În apropierea regents street se găsește marea sală de concerte populare (Queen's hall). În cursul anului ai ocazia a auzi în această sală: muzica clasică de cameră cu soluri de voci sau instrumente; concerte filarmonice, recitaluri etc.

Teatrul operei din Londra conține de altfel foarte multe elemente indigene, care permit să se joace toate operele clasice, cu decoruri cât se poate de frumoase.

Londra excelează însă prin diferite opere, unde dansurile moderne sunt jucate cu multă abilitate și însuflețire.

Nu ne putem închipui a face o vizită la Londra fără a merge și în împrejurimi.

Printre numeroasele excursii din împrejurimi, cea de pe Tamisa, este fără îndoială, cea mai frumoasă și mai convenabilă.

Se poate călători cu vaporul până la Windsor, iar aici ce nu au timpul disponibil, vor rămâne mulțumiți mergând și până la Hampton Court Palace.

Dacă Tamisa în jos de puntea London Bridge nu oferă decât aspectul vieții pur comerciale, în susul punții, ea oferă una din priveliștile cele mai frumoase din lume.

(Va urma).

Dr. Gh. Preda

Ad nepotem...

Sub apa botezului, ai rămas cu ochii larg deschiși, ca pentru a te dumeri de taina ce plana asupra-ți.

Ai încercat să pătrunzi această taină, când omenirea de miș și de miș de ani încearcă zadarnic să pătrundă marele mister al vieții?

De unde venim, încotro mergem? Și ce rost au acele nenumărate luminițe de ceară, cari se aprind o clipă, ca să se stingă, transmându-și lumina altor și altor luminițe?...

Nu, tu nu te puteai gândi la așa ceva, căci erai prea mititică și prea plăpândă, ca să te încurci în astfel de gânduri.

Tu priveai în lume, cu ochii măriți de surprize, cari te năpădau din toate părțile.

Umbre și lumini se amestecau în fața ta, și tu întindeai mâna să le prinzi și să le oprești din goana lor neîntreruptă.

Da, micușo, când ochii tăi se vor deschide cu totul — când vei fi mare — vei înțelege că viața e un amestec de umbre și lumini.

Viața nu e un șir nesfârșit de lumini și străluciri; și nu e nici o noapte de nesfârșită groază. Ci câte puțin din amândouă aceste.

Clipele de bucurii nu sunt veșnice, cum nici viața însăși nu e...

Ele sunt succedate de clipe posomorâte, în cari ne mângâiem cu clipele de fericire trecută, ori viitoare.

Sau se confundă cu totul, dându-ne în viață fericiri mijlocii și dureri suportabile.

Vor trece anii copilăriei, anii petrecuți între vis și viață.

Și când ochii ți-se vor deschide cu adevărat, privește înainte fără teamă de primejdii și fără încredere oarbă în bucurii.

Vei avea parte de amândouă, și vei fi cu atât mai îndestulată — nu zic fericită, căci nimeni nu se poate numi fericit înainte de moarte — cu cât vei înțelege că nu trebuie să cerem vieții mai mult decât ne poate da, și că fericirea cea mai înaltă e în noi înși-ne.

Cam greu să înțelegi aceste lucruri, până ce ai trecut bineșor pragul tinereții!

Fii deci veselă și neștiutoare în zilele fericitei tale copilării. Crede în îngerul de pază, care doarme la căpătâiul tău și-ți mângâie buclele aurii de câte ori ai săvârșit un bine. Crede în piticuli, cari locuiesc în peșteri și și-au ales de regină pe Albă — ca — zăpada... Crede în Ileana Cosânzeana cea cu părul de aur — și nu uita că Făt-Frumos învinge toate piedicile, toți smei și toți bălaurii ce-i stau în cale, căci el luptă totdeauna pentru bine...

Crede în sfta Vineri și sfta Duminecă, cari iubesc pe oamenii buni și pedepsesc pe cei ticăloși...

Cucerirea aerului

Terras licet et undas obstruat, ac caelum certe patet: ibimus illac. Omnia possideat, non possidet aëra Minos.

Ovidiu, *Dedal și Icar*.

Ovidiu ne-a păstrat frumoasa legendă mitologică a lui *Dedal și Icar*. Dedal după ce edificase pe seama regelui Minos din Creta vestitul labirint, unde a fost închis Minotaurul care avea să fie ucis de Tescu cu ajutorul Ariadnei, se simți deodată cuprins de dorul de casă, de locul natal, Athena. Minos însă nu-i da voie să plece. Atunci a exclamat măestrul cuvintele: „Las să închidă (Minos) uscatul și apa, că cerul tot nu-l poate închide: vom merge pe acolo. De-ar stăpâni Minos toate câte sunt, dar aerul nu-l stăpânește”.

Și într-o bună zi tatăl și fiul și-au luat zborul de pe insula Creta spre capitala Aticeii, cu aripi făurite după modelul celor de pasere. Dar Icar n'a respectat sfaturile părintelui său, nici nu a mers pe urmele lui (me duce carpe viam). Atras de înălțimile cerești, și-a luat zborul spre razele arzătoare ale soarelui. Deodată s'a pomenit că i-s'a înmuiat ceara, care servise la lipirea penelor. Deslipindu-se penele, a rămas cu brațele goale și s'a prăbușit în marea, care de atunci îi poartă numele.

Icar este prima jertfă a îndrăzneței încercări de a stăpâni aerul.

Optsprezece veacuri omenirea n'a mai reușit să se avânte în atmosferă. În 1782 frații *Montgolfier* (Iosif și Ștefan) reușiră să facă să se ridice în aer o sferă de hârtie, umplută cu aer cald. Anul 1783 a fost anul primelor călătorii aeriene în baloane umplute cu hidrogen. Un montgolfier se ridică din curtea castelului din Versailles, ducând într-o colivie un berbec, o rață și un cocoș, cari fură astfel primii călători prin aer. În 23 Noem. 1783, *Pilâtre de Rozier și marchizul d'Arlandes*, fură cei dintâi oameni cari se ridicară în aer într'un montgolfier, în prezența moștenitorului de tron și a întregii curți regale franceze din acel timp, și reușiră să treacă în zbor Parisul, în aclamațiile populației uimite și însuflețite, și să aterizeze apoi întregi și sănătoși. Era prima dovadă palpabilă despre stăpânirea omului peste atmosferă.

În 7 Ian. 1785, primul aerostat — având în nacelă pe francezul *Blanchard* și pe englezul *Jefferies*, — trecu canalul Mânecii între Dover și Calais. În revoluția cea mare franceză se face uz deja de balon. La 1799 se inventează și parașuta (*Garnier*). În 1870 Parisul asediat de Germani comu-

Crede în fetița cu boneta roșie, în Cotoiul încălțat... în *Pipăruș-Petre*... *Barbă-cot*, în tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte...

Crede într'unul *Dumnezeu*!...

Păstrează bine în suflet credința în tot ce e bun și frumos, căci mai târziu viața va încerca să-ți fure tot mai mult din aceste comori!

Și fii veselă și încrezătoare în viață — draga buniciiului!

Al. Ciura

nică cu provincia cu ajutorul baloanelor (*Gambetta*).

Dar baloanele sistem montgolfier, precum și cele sferice de mai târziu, aveau marele avantaj că pluteau, dar nu navigau.

Problema era să li se poată imprima direcțiunea voită de om. Data decisivă e ziua de 22 Sept. 1885, când căpitanul *Renard* făcu într'un balon pisciform un dum aerian într'un circuit determinat. El a utilizat un motor de 8 CP. și o helice de 7 metri, plasată în fața nacellei. S'a ajuns la *dirigeabile*. Ideia, dată de francezi, a fost întrebuințată de germani, cari cu gustul lor specific pentru „colosal” (ca egiptenii din antichitate) începură să construiască după planurile contelui *Zeppelin*, dirigeabilele lor uriașe, cu schelet rigid din aluminiu, conținând mai multe balonașe pline cu hidrogen.

Dacă în cursul războiului mondial Bucureștii, dar mai ales unele orașe din Anglia și Franța au făcut cunoștință cu Zeppelinurile întrebuințate ca arme de războiu, după războiu s'a văzut trecându-se cu dirigeabilul din Europa în America. Astfel *dirigeabilul R. 34* — al aeronauticii militare britanice, lung de 200 m. și mânat de 4 motoare, efectua în 1919, în decurs de 108 ore, distanța de 5700 km — între Anglia și Statele-Unite și reveni apoi la punctul său de plecare în 75 ore. Dar se pare că cea mai strălucită performanță a dirigeabilului e zborul efectuat în Maiu 1926 din Europa în America peste polul nordic. După ce îndrăznețul explorator *Amundsen* încercase în zădar în primăvara anului 1925 să străbată la polul nordic în aeroplan, se decisă să se servească de un dirigeabil. Mussolini i-a pus la dispoziție un dirigeabil al marinei militare italiene, sub conducerea lui *Umberto Nobile*.

Dirigeabilul, căruia i-s'a dat numele de *Norge* (Norvegia), a străbătut de la Roma spre Spitzberg, cu opriri la Pulham (Anglia), Oslo (Cristiania), Leningrad (Petrograd) și Vadsø (nordul Norvegiei), străbătând o distanță de 7600 km. Cu un echipaj constând din 8 norvegieni, șase italieni, un american și un svedez, având în frunte pe *Amundsen*, pe *Nobile* și pe englezul *Lancelin Ellsworth* (care a finanțat expediția), dirigeabilul și-a luat zborul de pe aerodromul din Ny-Aalesund (Spitzberg) în 11 Maiu 1926, pilotat de istețul norvegian *Rüser-Larsen*, pentru a străbate fără escale, cei 3340 km. din calota boreală a pământului, între insula Spitzberg și peninsula Alasca din America de nord. Au străbătut destul de ușor până la pol, unde au aruncat drapelele celor trei țări (norv., amer., ital.) reprezentate în nacela dirigeabilului *Norge*. Luându-și apoi drumul spre Alasca, au avut una din călătoriile cele mai emoționante și mai pline de primejdii (cf. descrierea făcută de *Amundsen* și *Ellsworth* în revista *L'Illustration* din 23 și 30 Apr. 1927), dar după trei zile — recte 71 ore — de zbor zbuciumat și de luptă cruntă cu elementele naturii, îndrăzneții întreprinzători istoviți de oboseală, au reușit să aterizeze în 14 Maiu la *Teller* pe coasta Alascei. Deși în bucuria resimțită pentru reușita în treprinderii s'a amestecat un strop de supărare din cauza că aviatorii americani *Byrd și Bennett* i-au întrecut cu câteva zile întru atingerea polului nord — (10 Maiu 1926, făcând pe un avion *Fokker* distanța de 2500 km. între Spitzberg-Polul nord și retour); — dar incontestabil drumul de aproximativ 13.000 km. făcut de dirigea-

bilul Norge și traversarea calotei nordice a pământului rămâne o izbândă neperitoare a științei și îndrănelii omenești.

O problemă mai grea decât cea a baloanelor și a dirigeabilelor, cari sunt mai ușoare decât aerul, era aceea de a se ridica în sbor, cu un aparat mai greu decât aerul. Această problemă a rezolvat-o aviația, bazându-se pe rezistența care o prezintă elementul gazos față de mișcarea corpurilor care se află cufundate în acela și aplicând mișcarea de rotație.

În niziunțele sale pentru inventarea aeroplanului, omul la începutul începutului se putea inspira din exemplul bălaurilor pe cari copiii îi lansează în aer. Dacă însă la bălaur e de lipsă să-i dăm noi mișcarea, aeroplanul și-o face el însuși cu ajutorul motorului și a elicei.

Adevărații premergători ai aviației au fost, *Sir John Cayley* în 1809 și *Ader* în 1896. Primul în teorie — făcând descrierea absolut complicată a unui avion, cel de-al doilea în praxă, — reușind să ridice, la Satory, un avion și să-l facă să parcurgă o distanță de 300 metri.

Germanul *Lilienthal* făcu o întreagă serie de zboruri — până la 300 m., — imitând zborul păsărilor cu niște aripi și o coadă pe cari le fixa de corpul său. La cea de a mia încercare însă se prăbuși și își află moartea la 1906.

Francezul *Chanute* deschise drumul pentru frații *Wright*, cari în 1908 construiră un biplan. Acest biplan deși nu se putea ridica în aer cu dela sine putere, dar odată lansat în mod artificial, putea zbura, ba putea duce cu sine chiar și o persoană.

Deja în 1906 *Santos-Dumont* efectuă un zbor de o sută de metri, iar în 13 Ianuarie 1908, francezul *Henri Farman*, realizează un zbor pe o distanță de 1 km.

În 30 Octombrie același an, *Farman* izbuti să facă o călătorie dela *Châlons* la *Reims*, cu o viteză de 79 km. la oră, iar în ziua următoare, 31 Oct. 1908, *Blériot* făcea în circuit închis, călătoria dela *Toury* la *Arteney* și retour, cu viteză de 85 km. la oră. Când în 25 Iulie 1909, *Blériot* traversă în zbor *Canalul Măneei* toată lumea a iubit. Cucerirea aerului era un fapt împlinit.

Din 1909 începând, tehnica aviației a progresat cu pași repezi. Războiul mondial a fost factorul care a contribuit ca în perfecționarea aviației să se facă un salt uriaș. Menirea ei primordială însă se schimbă.

În loc de mijloc de comunicație, ea devine un instrument de luptă, ea devine a cincea armată. Risipa de vieți omenești — pe care o reclama progresul aviației — în timp de războiu se putea face cu mult mai ușor decât în timp de pace.

Urmarea a fost, că în toate direcțiunile: distanță, înălțime, durată, s'au înregistrat progrese uriașe. Acest progres a mers crescând și în anii de după războiu, când aviatorii s'au putut lua la întrecere pentru a stabili recorduri.

Ne vom opri la câteva date, pentru a fixa în cifre aceste recorduri.

1909:	Distanță	232 km.
	Durată	4h 18'
	Viteză	77 km.
	Inălțime	475 m.
1913:	Distanță	1021 km.
	Durată	13h
	Viteză	203 km.
	Inălțime	5880 m.
1919:	Distanță	1915 km.
	Durată	24h 19'
	Viteză	268 km.

	Inălțime	8155 m.
1926:	Distanță	5450 km.
	Durată	45h 11'
	Viteză	448 km.
	Inălțime	12442 m.

Vedem că în decurs de 17 ani s'a ajuns în ce privește distanța, dela *Paris-Calais* la *Paris-Djask* (la frontiera Indiei), dela un zbor de 4h 18' la un zbor de aproape două zile și două nopți, dela înălțime de 475 m. la peste 12 km., dela viteza de 21 m. la 125 m. pe secundă.

Alte recorduri s'au înregistrat în ce privește înălțimea la care s'a ajuns cu avioanele încărcate cu diferite greutăți, viteza pe o distanță crescând etc.

În ce privește tipurile de avioane, de asemenea s'au realizat progrese uriașe. Dela avioanele mărunțele cari cântăreau 150—200 kgr. (ca a lui *Santos-Dumont*) s'a ajuns la tipul uriaș „*Gotha*” al germanilor, la „*Goliath*” al lui *Farman*, la „*Léviathan*” al lui *Bréguet* și la *Handley-Page* al englezilor.

În ziua de azi, cele mai de seamă centre ale Europei și Americii sunt legate între ele prin serviciu regulat aerian, aeroplanele putând transporta un număr considerabil de persoane (8—10) și colete postale, cu o viteză medie de 200 km. la oră.

Riscurile și accidentele se împuținează pe măsură ce aparatele și piloții se perfecționează, astfel că mâine-poimâine accidentele călătoriei în aeroplan vor fi mai rare decât cele ale călătoriei cu trenul.

În anii din urmă nume de piloți s'au eternizat prin raidurile îndrăznețe ce au întreprins. Olandezul *Van den Hoop*, care în Oct.—Nov. 1924 a parcurs în aeroplan drumul *Amsterdam-Constantinopol-Bagdad-Batavia* (15.900 km.); englezul *Cobham* tot în avion în Nov. 1924 Martie 1925, din *Anglia* până în *India* și înapoi, (27.200 km.) apoi din *Londra* până la orașul *Cap* din sudul *Afriei* și înapoi (27.400 km.), iar în 1926 (Iunie-Oct.) făcând cu hidroplanul drumul *Londra-Melbourne* (*Australia*) și înapoi (46.700 km.). În 1925 (Apr.—Nov.) italianul *de Pinedo*, a străbătut în hidroplan dela *Roma* la *Melbourne-Tokio* și înapoi la *Romă* (53.340 km.) în 370 ore de zbor, iar în anul acesta a străbătut peste *Oceanul Atlantic*, în *America* de sud, până în *Argentina* (*Buenos-Aires*) și de acolo pe lângă coastele celor trei *Americi* până la *Statele-Unite*. — pentru a traversa din nou *Atlanticul* spre *Cetatea eternă* — unde i-s'a făcut din partea patriei lui *Mussolini* o primire într'a-devăr împărătească.

Francezul *Pelletier, Doisy*, a străbătut dela *Paris* peste *București*, *Bagdad*, *India* la *Tokio*, iar în altă călătorie dela *Paris* peste *Varșovia* și *Moscova* la *Peking*. — Francezii *Bernard* și *Bougault* au făcut în hidroplan (Oct. 1926—Ian. 1927) drumul (26.000 km.) din sudul *Franței*, peste *Africa*, până la insula *Madagascar* și înapoi pe *Nil*, peste *Mediterană*, la *Paris*. *Arrachart* și *Carol* în 1925 au făcut înconjurul *Europei* (7300 km.) în trei zile.

Toate aceste recorduri aveau să fie bătute de americani. După ce cei dintâi au întreprins înconjurul pământului în aeroplan (*Schmidt* și *Nelson*), astăzi tot americani sunt la ordinea zilei, cu cele trei zboruri peste *Oceanul Atlantic*.

Lindbergh plecând singur din *New-York*, cu aeroplanul său „*Spirit of Saint-Louis*”, a traversat *Atlanticul* în 33h 22' aterizând la *Paris* pe aerodromul *Le Bourget*, unde era să fie strivit de entuziasmul mulțimei însuflețite. La *Paris*, *Bruxelles* și *Londra*

precum și la reîntoarcere în *Statele-Unite* „nebulul zburător” a fost primit cu onoruri regale.

Ziarele abia că au conținut cu relatarea călătoriei lui *Lindbergh* și au avut de înregistrat zborul peste *Atlantic* al altor aviatori americani.

Chamberlain și *Levinc*, plecați de pe aerodromul *Roosevelt* din *New-York*, în 4 Iunie, au aterizat în *Saxonia*, după ce au zburat 43 de ore și au parcurs o distanță de 6280 km. cu „*Miss Columbia*”. *Berlinul* avea să primească cu același fast pe cei doi aviatori americani, cu care au primit celelalte capitale pe *Lindbergh*.

Peste câteva zile un al treilea aeroplan din lumea nouă, „*America*” căpitanului *Byrd* (acela care a zburat peste polul Nord) traversa nesfârșitele talazuri de ape ale *Atlanticului* pentru a aterisa în capitala *Franței*. Deși aparatul a fost provăzut cu *T. F. F.*, ajuns pe pământul *Franței* într-o noapte cu ceață și ploaie torențiale, *Byrd* și cei trei tovarăși ai săi de călătorie n'au putut descoperi în întunecare „orașul luminii” — și după un zbor desperat în necunoscut, au aterizat în *Canalul Măneei*, reușind să se salveze cu ajutorul luntii de cauciu de pe aparat.

Dacă francezii *Nungesser* și *Coli* n'au avut norocirea să străbată cu „pasărea albă” a lor oceanul, compatrioții lor n'au desperat, ci se străduiesc ca tot ei să fie cei dintâi, cari cu „pasărea albastră” să redea, dintr'un singur zbor, vizita colegilor lor din *New-York*, cari i-au întrecut.

În 1909 zborul lui *Blériot* peste *Canalul Măneei* a produs poate o mai mare senzație, decât azi traversarea *Atlanticului* făcută de întreprizii aviatori americani, cari ca mâine se vor strădui să străbată și în tinsul *Ocean Pacific*, făcând legătura aeriană cu țara *Mikadoului* și cu *Impărăția cerului*. Azi încă aeroplanul și hidroplanul, nu peste mult heliopera — care să se ridice direct dela un punct fix și să coboare vertical — va fi o dovadă în plus, că frumoasa legendă mitologică a lui *Dedal* și *Icar* a devenit o realitate, că omul a smuls secretul naturii, posedat de păseri, — a cucerit aerul.

Dr. Cor. Suciu

In cursul lunii Octombrie va apare la Craiova o nouă revistă „Scrisul Românesc”, sub conducerea cunoscutului critic literar dela „Ramuri”, d. D. Tomescu. Revista va fi editată de editura cu același nume.

In anii de după unire a vibrat în capitala Olteniei o viață literară intensă, plină de avânt tineresc și de seriozitate. De sigur noua revistă nu va desmînți acest proaspăt trecut.

Bibliografie

Familia, Mai—Iulie.
Realitatea, 14 Aug.
Revista Industrială, No. 7—8.
Înfrățirea Românească, Aug.
Buletin eugenic și biopolitic, Iulie—Aug.
Credința, 14 Aug.
Țărănismul, 14 Aug.
Floarea Soarelui, Iunie—Iulie.
Universul Literar, 14 Aug.
La Boumaine Nouvelle, 25 Iulie.
Cuvântul Agronomilor, 20 Iunie—25 Iulie.
Vatra Școlară, 1 Iunie—20 Iulie.
Tariful Băilor Herculeane, 1927.

Actorul Ion Stănescu-Papa

A vorbit apoi dl A. Bena, directorul Conservatorului din Cluj.

Dl Leo Leovey, artist al teatrului maghiar din Cluj a exprimat regretul actorilor unguri, căci „dacă artiștii români și unguri servesc arta în două limbi o servesc cu același suflet”.

După cuvântarea dlui G. Moroianu, președintele secției din Cluj a Ligei culturale, a vorbit, în numele camarazilor dl St. Braborescu, mărturisind că „Papa aducea în lumea cu totul specială a actorilor o rară onestitate artistică unită cu o candidă modestie”.

Cortegiul a fost urmat de mii de oameni până la cimitir, unde au mai vorbit dnii M. Boncescu din partea elevilor de conservator și T. Mureșanu din partea studenților.

Și ochii umezi abia au zărit sieriul care era coborât în mormânt, dar în urechi a țiuit prelung huruia bulgărilor de pământ care umpleau groapa...

Nu cunosc actor care să fi transpus pe scenă mai mult decât Papa firescul vieții de toate zilele. Barierea rampei nu exista pentru el. Acelaș om, de o pătrunzătoare comunicativitate și de o simplitate și naturalețe cuceritoare care-i crease atâția prieteni da viață și rolurilor ce le juca. Acelaș om, dar infinit de variat prin înțelegerea cu aceste roluri.

Papa nu avea nimic afectat în vorbă și în gesturi. Peste tot dominau bunul simț și proporția. Emoția lui, era și ea reținută și concentrată. De aceea poate și mai impresionantă. Dar actorul, atât de la el acasă pe scenă, își țârmurise singur domeniul interpretării. O adâncă înțelegere a lucrurilor omenești, cunună a anilor de sbucium în cari numai mintea și talentul își făcuseră drum fără alt ajutor, duse pe Papa la îngăduință și la bunătate și-i întipărise pe față un zâmbet blând care nu mai dispărea. Cel cu chipul atât de deschis se simțea parcă stingherit în *Polonius* din *Hamlet*, dar era în tot largul lui în bonomul și jovialul *Doctor Jüttner* din „*Heidelbergul de altădată*” sau în bunul până la naivitate *Trahanache* al lui Caragiale.

De asemenea, sobrietatea jocului său nu-l lăsa pe Papa să abordeze rolurile prea tragice, de un patos excesiv, pe care îl socotea inestetice. *Poliche* al lui Bataille fusese redus de Papa la liniile cele mai simple și plânsul care clocotea în interior abia reușia să crispeze buzele și să altereze puțin vocea.

În schimb, câtă reliefare apăsată a fidelității și voiniciei reprezentate de Dragomir din „*Vlăicu Vodă!*” Și câtă omenie țâșnitoare în cel mai neînsemnat gest, în cea mai puțin perceptibilă întonare a bătrânului *Luca*, tătăduitorul apostol al neferiților din „*Azilul de noapte!*”

Papa se da întreg rolului, cu toată gama de posibilități ce i-le hărăzise Providența. Nici o căutare de artificiu dincolo de acestea.

Cât de departe suntem de vechea școală declamatorică! Meritul actorului Ion Stănescu-Papa e în deosebi acesta: aproape contemporan cu cei cari au statornicit arta dramatică la noi, cu Vlădicescu, cu Anestin, cu Nottara, cu Agata Bârsescu, cu Aristizza Romanescu, el n'a mai dat dicționii rolul covârșitor, ci s'a slujit în largă măsură și de celelalte mijloace de interpretare a unui rol, de gest, de înfățișarea înțregă, dozându-le în modul cel mai firesc. S'a făcut astfel tranziția spre curentul nou al simplificării mijloacelor de expresie, al interiorizării jocului, al firescului, reprezentat de un Petre Sturdza și de un Ion Manolescu. De aceea Papa, dacă nu s'ar fi devotat vieții artistice din provincie, în Craiova și Cluj, ar fi ajuns repede printre cei dintâi actori ai capitalei, cum subliniază cu dreptate o notiță din revista „*Țara noastră*”, publicată cu prilejul împlinirii celor 30 de ani de teatru ai artistului.

Aceste merite i-au fost îndeobște recunoscute, dovadă următoarele fragmente din articole scrise despre el:

„Papa reușise poate mai mult decât oricare să-și atragă simpatia publicului prin jocul liniștitor și prin înfățișarea lui de o nemărginită bunătate”.

(E. Pitiș, *Biruința*, 4 Dec. 1926).

„Arta lui de o simplitate clasică era de fapt strămutarea pe scenă a vieții sale curgătoare, așa cum se manifesta în toate zilele. De aceea firescul care răpea, de aceea sugestia spectatorului de a vedea în jocul lui un dram din viața care se desfășură pe arena cotidiană. Școala lui era școala bunului simț, nu maniera siluită care se transmite peste generații de obscuri artiști, după caracteristica vră-unui mare actor inimitabil”.

(*Patria*, 3 Dec. 1926)

„...admirat nu pentru trucuri superficiale cu care unii actori orbesc ochii mulțimii, cucerindu-și o glorie trecătoare, ci pentru acea desăvârșită împletire cu cele mai tănuite cute sufletești ale personajilor, pe care numai un mare talent o poate avea. De aceea el e poate singurul care a cucerit pe toți dela cei mulți până la pușinii rafinați ai artei teatrale. Acest talent îl ajuta să ridice la artă cele mai neînsemnate roluri ce i-se încredințau; tot ce cădea în mâna lui se sfințea, se ilumina...”

(*Societatea de mâine*, 5—12 Dec. 1926).

„Ioan Stănescu-Papa isbutise prin instinct mai mult, să indice camarazilor săi un nou drum, o nouă manieră în jocul actoricesc: naturalul. Prin jocul său firesc, lipsit de orice poză și declamație, el reușea să creeze viață adevărată, întrupând indivizi din care făcea tipuri...”

(C. D. F., Arhivele Olteniei, Nov.—Dec. 1926).

Aceleași credințe, acelaș talent și îndemănare le aducea Stănescu-Papa și ca director de scenă: o muncă migăloasă și obscură, puțin recunoscută de obicei. Actorii, mai ales cei tineri, își vor fi amintind de sigur de îndemnurile și povețele lui, toate făcute cu dragoste și căroro le datorese într-o măsură succesele de pe scenă.

Publicul, mulțumit de jocul artiștilor, uita de cele mai multe ori că reușita spectacolului era și urmarea trudnicei direcții de scenă.

Dar Papa nu era poate nicăiri mai iubit și mai urmat de cât în mijlocul elevilor lui dela conservator. Aci, toată bunătatea măestrului și tot dorul lui de a ajuta pe cineva își aveau câmp larg. Papa îndruma cu nefermărită dragoste și cu priceperea pe care i-o dădea vasta lui experiență, tinerele și șovăitoare talente.

Printre hârtiile lui Papa se găsesc notițe stăruitoare care arată cu câtă conștiinciozitate urmărea el ce se seria despre teatru și cum căuta el să se ție la curent.

Și la conservator, ca în toată activitatea lui, Papa se așternuse temeinic și cu devotament pe lucru. Unii din elevii lui i-au fost pe urmă camarzi pe scena Teatrului Național din Cluj și buni actori. Profesorul trebuie să fi fost împăcat în cuget.

Dar ziua de 1 Dec. 1926 a sosit și deodată, creanga s'a rupt când era mai încărcată de roade...

Prelucrări și traduceri de piese

Făcând revista hârtiilor rămase dela Papa, dăm lista pieselor de teatru, pe care le-am găsit prelucrate ori traduse de el.

Stănescu-Papa era acelaș și în scris: fraza limpede și firească, într'o corectă limbă românească, când se depărta de textul ce reproducea, prindea o ușurință și o vioiciune care dădeau viață cuvântului.

E păcat că multe piese n'au fost duse până la sfârșit.”

(Va urma.)

N. Georgescu-Tistu

° Rugăm pe cei care pot completa informația noastră despre viața și activitatea lui Ion Stănescu-Papa s'o facă pe adresa noastră (Cluj, Calea Victoriei No. 44) și să colaboreze la o adevărată monografie asupra marelui artist, cum dorim să fie ediția a doua a broșurei de față.

Coueismul

Studii serioase asupra acestei probleme: a făcut la noi d. D. V. Barnoschi, din cărî studii împrumut notițele următoare.

Secolul trecut, orbit de succesele pozitivismului, simția oroare față de toate ideile ce puteau duce la animism, ocultism, alhimie și alte concepții mistice, metafizice, transcendente.

Dar teoriile nouă asupra materiei, inaugurate de Davy, Crookes, Ramsay, Rutherford și alții, sunt vizitările primilor alhimisti.

Orice idee poate modifica filosofia omenirii, dar la început foarte încet. Nimic nu se vede. Trec ani, decenii, secole. Ideea latentă lucrează treptat, acumulând efectul, până se transformă în credință, în convingere, și izbucnește ca o explozie.

Noua psihologie, cu rezultatele ei cele mai remarcabile, ne duce de-adreptul la animism și în vestibulul manehi Mister.

Coueismul încă demonstrează superioritatea inconștientului asupra conștiinței. Dar merge cu un pas mai departe, pe calea practică. Captează tesaurul de puteri nebănuite din imperiul inconștientului și le atrage în lumina conștiinței, le utilizează în mod conștient. Inteligența servește oarecum de aparat, de instrument, prin cari se pun în funcție uriașele forțe inconștiente.

Coueismul vrea să ne spună că funcțiunea organelor noastre, apoi însăși starea lor, o putem influența și modifica prin puterea cugetării noastre, stabilind adevărul că: „Nu voința, ci imaginația (credința) ne pune în mișcare”.

Metoda lui Coué se bazează pe legea rezultatului opus efortării, sau a efortului convertit.

Coué formulase legea precum urmează: „Când voința și cu imaginația (credința) vin în conflict: imaginația învinge totdeauna, fără excepție, puterea ei fiind în proporție directă cu pătratul voinței. Iar când sunt de acord, puterile lor nu se adună, ci se multiplică una prin alta”.

Cu alte cuvinte, dacă puterea voinței ar fi 2, a imaginației va fi 4, în caz de conflict. Dacă sunt de acord, puterea lor nu va fi $2+4=6$ ci $2 \times 4=8$.

„Nu voința, ci imaginația, credința, ne pune în mișcare”. Iată cum nobila, atotputernica voință este detronată. Oamenii de mare voință nu sunt în realitate decât oameni de mare încredere în ei. Vechiul aforism de viață: „Luminează-te și vei fi, voește și vei putea” trebuie să-l traducem astăzi: „Luminează-te și vei fi, crede și vei putea”.

Institute speciale, pentru educația psihică după metoda lui Coué, s'au înființat în Paris, Londra, New-York, de mare importanță pentru cercetările psihice și combaterea boalelor nervoase.

Gavril Todica

¹ Cf. D. V. Barnoschi, *Coueismul*, în *Viața Românească*, 1926, No. 9, pag. 286—295, passim.

Bibliografia Ardealului (11)

Ferd. v. Ziegler: Die politische Reformbewegung in Siebenbürgen zur Zeit Josef's II. u. Leopold's II. Wien 1881.

Dr. Fr. Teutsch: Zur Geschichte des deutschen Buchhandels in Siebenbürgen. Apărut în: Archiv für Geschichte des deutschen Buchhandels 1881.

Baumann Ferd.: Zur Geschichte Mühlbachs. Mühlbach 1882. In anuarul gimnazului săseșc pe anul 1882.

Memorial compus și publicat din însărcinarea conferinței generale a reprezentanților alegătorilor români. Sibiu 1882.

Bethlen Alexius, Graf: Grundlinien zur Culturgeschichte Siebenbürgens besonder in Rücksicht des Handels. Archiv für Geogr. XIII.

Talapkovics Antal: Erdély önállása és ennek következményei. Nagyvárad 1883. Anuarul școlai reale din Oradea-Mare.

Puşcariu: Date istorice privitor la familiile nobile române. Sibiu 1882.

G. Binder: Einige Höhenbestimmungen in Háromszék. In Verhandlungen u. Mittheilungen des siebenbürg. Vereins für Naturwissenschaften. II B.

G. M. G. von Hermann: Das alte und neue Kronstadt. Ein Beitrag zur Geschichte Siebenbürgens in 18 Jahrhundert, edat de dr. O. V. Meltzel. Hermannstadt 1883. Bd. 1. 2.

Káplány G.: Erdély birtokrendezési eljárásáról. Budapest 1883.

Rechnungen aus dem Archiv der Stadt Hermannstadt u. der sächsischen Nation. Edate de „Ausschuss des Vereins für siebenb. Landeskunde I. T. din 1380—1516.

I. H. Schwicker: Geschichte der österreichischen Militärgrenze. Wien 1883.

I. Reisenberger: Übersicht aller bis noch theils trigonometrisch, theils barometrisch gemessenen Höhenpunkte Siebenbürgens. In „Verhandlungen u. Mittheilungen des siebenbürg. Vereins für Naturwissenschaften I. B. III. B.

Borovszky G. A dákok. Budapest 1883.

Thalman F.: Die Schenkung der Güther-Antheile in Szász-Csór, Sebeshely, Susag an den Magistrat von Mühlbach durch den Fürsten St. Báthory im J. 1575. Anuarul gimn. ev. din Sebeș.

P. Maior: Istoria pentru începutul românilor în Dacia. Budapesta 1883.

V. Maniu: Dare de seamă asupra operei dlui Jung „Romanii și Românii”. Anal. acad. X.

Quellen zur Geschichte Siebenbürgens aus sächsischen Archiven. Edate de „Ausschuss des Vereins für siebenb. Landeskunde. Hermannstadt.

R. Bergner: Siebenbürgen. Eine Darstellung des Landes und der Leute. Leipzig 1884.

Densuşianu Nic.: Revoluțiunea lui Horia în Transilvania și Ungaria 1784—1785. București 1884.

Szabó K.: Királyi telepítvényesek-e a székelyek? Marosvásárhely 1884.

Köszhegy Sándor: Erdély összeírása 1721—22-ben Nagy Gazd. tört. Sz. I.

Fr. Czekehus: Ein Bild aus der Zeit der Gegenreformation in Siebenbürgen. Berlin 1885.

Nilles: Symbolae ad illustrandam historiam ecclesiae orientalis. Oeniponte. 1885.

Desigler: Geschichte Ungarns, mit besonderer Berücksichtigung der siebenbürgischen Verhältnisse. Bistritz 1885. Anuarul gimn. ev.

Földes Béla: Magyarország statisztikája. Budapest 1885. T. I—II.

Bunyitay V.: A váradi káptalan legregibb statutumai. Nagyvárad 1886.

Dr. Meltzl O.: Statistik der sächsischen Landbevölkerung in Siebenbürgen. Hermannstadt 1886.

Deák Farkas: A kolozsvári ötvös legények strikéja 1573 és 1576-ban. Budapest 1886.

Török István: A kolozsvári iparos egylet története 1860—1885-ig. Kolozsvár 1888.

G. D. Teutsch: Geschichte der siebenbürgischen Sachsen. Hermannstadt 1852, 1858, 1874, 1899.

Idem: Über die Anfänge der siebenbürgisch-sächsischen Geschichtschreibung. Hermannstadt 1888.

Pásztor Lajos: A deésaknai sóbányák története. Budapest 1888.

Orbán Balázs: A székelyek származásáról és intézményeiről. Budapest 1888.

D. Onciul: Zur rumänischen Streiffrage. Wien 1888.

Szadeczky Lajos: Izabella és János Zsigmond Lengyelországban 1572—76. Budapest 1888.

Fr. Zimmermann: Über den Weg der deutschen Einwanderer nach Siebenbürgen. In „Mittheilungen des Instituts für österreichische Geschichtsforschung”. Innsbruck. IX. 1888.

Idem: Das Archiv der Stadt Hermannstadt u. der sächsischen Nation. Hermannstadt 1887.

Idem: Zur siebenbürgisch-deutschen Geschichtschreibung, besonders über die Besiedlungsfrage. In „Mittheilungen des Instituts etc.” IV. T. 1901.

Idem: Urkundenbuch zur Geschichte der Deutschen in Siebenbürgen. Tot acolo T. XIV. 1892; 1902.

Nic. Popea: Memorialul arhiepiscopului și metropolitului Andreiu Baron de Şaguna, sau luptele naționale-politice ale românilor 1846—1871. Sibiu 1889.

— Erdélyi országgүйűlési emlékek. Budapest 1889.

Heinrich von Wislocki: Die Szekler und Ungarn in Siebenbürgen. Hamburg 1891.

Idem: Aus dem Leben der Siebenbürger Rumänen. Hamburg 1889.

Téglás Gábor: Tanulmányok a romaiak daciai aranybányászakról. Ért. a társad. tudom. köréből. XIV. 6. Budapest 1889.

(Va urma).

Petru Suciu

FAPTE ȘI OBSERVAȚIUNI SĂPTĂMÂNALE

Ce nu știe lordul Rothermere

Intr'una din dup'amiezele zilelor din ziua declarării războiului de către Komandna mulți cărturari ardeleni și bucovineni ne întrunim, ca de regulă, în cafeaua Palast din Alserstrasse în Viena. Acolo veniau aproape regulat drul Ciurcu, drul Vaidar, oevod, Mihai Popovici și alții. Jucam șun cu d. Mihai Popovici, adică pretexiam că jucăm, pentru a putea vorbi mai în voie despre ale noastre din țară și a distrage astfel urmărirea vigilantă a poliției secrete austriace. Până astăzi nu știu nici n'am căutat să știu dacă d. Mihai Popovici deține informația sigură a intrării Komandnei în războiu; cred însă că da. D. Mihai Popovici nu-și putea stăpâni o emoție puternică și-mi punea continuu chestiunea: ce vor face ungarii, cât va fi de crudă răzburarea lor asupra românilor ardeleni, cât de violentă descărcarea furiei. Leșirea din chinuitoarea întrebare o găsim tot dânsul: „chiar dacă ar extermina cărturărirea, pe țărani noștri nu-i pot extermina!”

Acesta este adevărul: în repețite rânduri, în istorie, clasa „intelectuală”, clasa avută s'a instrăinat singură de dragul privilegiilor ori a fost stărpită prin persecuții, — poporul însă a rămas locului cu toate nenorocirile ce s'au abătut asupra lui. Văltoarele trec, resursele nepuizabile ale izvoarelor demografice rămân.

Cine mai poate crede, că după izbândirea finală a idealului său politic și înscrierea sa recentă în geografia popoarelor, după apariția națiunii române în întregimea ei în fața istoriei va mai fi posibil să i-se aducă grave cvintiri de natură politică ori etnică? Este imposibil de presupus așa ceva. Popoarele devin tot mai respectuoase unul față de altul, iar forurile internaționale de dreptate vor avea tot mai multă activitate de a tranșa conflictele.

O națiune bine definită nu mai poate muri. Lordul Rothermere trebuie să o știe. În cuprinsul României se găsece câteva minorități naționale. Regimul nostru politic e dator să le asigure liberă dezvoltare pe toate tărâmurile, renunțând la orice metodă utilizată de regimurile opresoare ale Ungariei de odinioară, căci s'a văzut cum se răsbună opresiunea.

Insă orice atingere s'ar face frontierelor României de astăzi ar însemna o nedreptate și o oprire a dezvoltării națiunii române găsită însăfârșit sub acoperământul său politic corespunzător.

Horia Trașafir

Bibliotecile publice. — Lipsa bibliotecilor publice la noi e destul de cunoscută pentru a mai fi nevoie de a o releva. Dar și puțințele încercări ce se fac acum pentru înjghebarea lor sunt făcute fără un sistem practic și bine studiat, astfel că rezultatele obținute nu stau în raport cu jertfele făcute. Viața modernă a făcut și din aranjarea unei biblioteci publice o știință specială, care are două părți principale: priceperea la alegerea și procurarea cărților și întocmirea practică la distribuirea acestora celor doritori a le citi și consulta. Amândouă reerinențele sunt pentru noi îndoit de importante. În privința diferitelor ramuri de știință noi suntem avizați cu totul la literaturile străine. Cunoașterea acestora și orientarea în marea masă a noilor aparițiuni

reclamă cunoștințe vaste și temeinice, care nu le poate întruni o singură persoană. Pentru aceea trebuie organizat bine aparatul personal, căruia i-se încredințează sarcina de a alege cărțile. Distribuția cărților trebuie să se facă repede persoanelor din sălile de lectură și cu un sistem de control bine organizat la împrumutul cărților în afară. Publicul nostru, inclusive literații și savanții noștri, are răul obicei de a nu să mai aducă cărțile înapoi după ce le-a folosit, ci le ține fără nici un rost luni și ani de zile la sine. (Dovadă pentru aceasta sunt registrele dela Academia Română). Din aceste considerațiuni s'a început după războiu în toate statele occidentale o temeinică reorganizare a bibliotecilor publice. Bibliotecari din diferite țări se întrunesc în congrese și discută problema aceasta. În vara aceasta s'a ținut un astfel de congres la Kolberg, în Germania, la care a fost invitat în mod special d. dr. Ant. Moucha, directorul bibliotecilor din Cehoslovacia. Acesta a arătat rezultatele admirabile obținute în urma noiei legi a bibliotecilor. Sub îndemnul acestei expunerii, bibliotecarii din Germania au hotărât să facă o reorganizare radicală a bibliotecilor germane în senzul legii cehoslovace.

Comunismul și femeile. — Corespondentul din Moscova al ziarului „Prager Presse” a întreprins o călătorie de studii în părțile sudice ale Rusiei sovietice. Intr'una din dările de seamă apărute asupra acestor călătorii, vorbește de o colonie germană, înființată de curând, și compusă din 20 de familii. „La început, spune coresp., coloniștii lucrau pământul în comun, după principiile comunismului, și duceau o viață comunistă în toate: găteau și mâncau împreună, făceau orice cumpărături în comun etc. Dar în urma stăruințelor femeilor, sistemul acesta de traiu comun a fost abandonat și acum coloniștii mai au comunitate numai în ceea ce privește lucrul pământului. În celelalte privințe coloniștii s'au separat cu totul unul de altul”. — Acelaș lucru l-a constatat și la o colonie evreiască, ceea ce dovedește, că femeile niciodată nu se vor putea împăca deplin cu o viață după principiile comunismului.

Numărul revistelor științifice. — În editura „Oxford University Press” a apărut catalogul mondial al revistelor științifice din toată lumea. În ordine alfabetică sunt înscrise toate revistele științifice apărute în cursul anilor 1900—1921. Primul volum, apărut în 1925, înregistrează formidabila sumă de peste 24.000 de diferite reviste, fără a fi însă complet. Acum a apărut un volum complementar cu peste 600 de reviste, astfel că numărul revistelor științifice se ureă la 25.000. Revistele cele mai rare se găsece în bibliotecile din Anglia și Irlanda, dar sunt și reviste cari nu se mai găsece nici în cele 27 de biblioteci științifice din Londra.

Măsuri împotriva presei ungare. — E lucru cunoscut, că Budapesta a devenit în timpul din urmă ofcina multor știri false tendențioase. Îndeosebi în ceea ce privește statele vecine, presa: din Budapesta nu are nici un scrupul în lansarea știrilor false și tendențioase. Lucrul acesta l-am putut constata noi, românii, în nenumărate cazuri și mai recent l-au constatat cercurile vieneze cu prilejul revoluției din vara aceasta,

când presa ungară nu mai cunoștea nici o margine în lansarea astorfel de știri. Revoltați de acest procedeu, ziarisții vienezi au intervenit prin sindicatul lor la Asociația internațională a presei protestând împotriva presei ungare și cerând intervenția cuvenită, ca acestui procedeu să i-se pună odată capăt.

Academia ziaristică în Praga. — Guvernul cehoslovac a proiectat înființarea unei academii pentru studiul ziaristicii. Asupra acestui proiect a dat ministrul instrucțiunii publice, d. dr. Milan Hodza, următoarele explicațiuni:

Proiectul nu prevede numai înființarea unei academii pentru ziarisți, ci o adevărată școală liberă pentru științele politice. Dorința guvernului e ca la această academie să se poată înscrie cu timpul orice persoană doritoare a-și lărgi sau completa cunoștințele politice, fără ca să i-se cerea vre-o pregătire școlară specială. Auditorii trebuie însă să fie recomandați, sub garanție morală, de către vre-o organizație politică sau socială. Cursurile se vor ținea din toate domeniile științelor politice, cari nu formează obiectul cursurilor dela universitate. O deosebită atențiune se va da poliției externe și în special problemelor dela ordinea zilei. Cursurile vor fi ținute de către profesori dela universitățile și școlile profesionale din țară și de către politicieni militanți. Cursurile vor dura câte un an sau doi ani. Examenul nu se vor ținea și nici diplome nu se vor elibera, fiindcă experiențele făcute în privința aceasta în alte state au dovedit pe deplin ineficacitatea acestor măsuri. Academia va avea mai multe secții. Secția presei se va deosebi de celelalte, fiindcă la aceasta se vor trata chestiuni speciale de presă. La secția presei vor fi invitați să țină cursuri și ziarisți distinși din țară și străinătate, îndeosebi din țările slave și din statele învecinate. Școala liberă pentru științele politice nu se va înființa numai la Praga, ci și la Bratislava și Brün. Auditorii germani vor avea conferențiarul lor propriu.

Cea mai mare colecție de fluturi. — De multe ori lucrurile mari au la baza lor începuturi foarte modeste. Așa e și cea mai mare colecție de fluturi a americanului J. Joicey, care numără peste un milion de exemplare toate diferite. Intr'o carte apărută de curând, Joicey povestește cum a ajuns ca dela un joc distractiv din tinerețe să-și facă colecția aceasta de fluturi extraordinar de bogată. Astăzi lucrează cu opt ajutoare la prepararea fluturilor, care-i șosese din toate părțile lumii, îmbogățindu-i mereu colecția cu exemplare rare. Interesant e că unii fluturi din colecție au fost prinși pe vapoare la distanțe de peste 100.000 chilmi. dela țarm. Un exemplar unic în felul său e o femeiușcă a fluturului „Polygrapha Cyanea”, care a fost găsită de un indian din localitatea Rio Pastaga din Ecuador intr'un vas de vin. De atunci nu s'a mai putut găsi un al doilea exemplar din acest fluture. Harnicul colecționar continuă și acum cu vânătoarea de fluturi și cu o lampă puternică de 2000 de lumini atrage în nopțile de vară mii de fluturi în cursă. În anul 1925 și-a sporit colecția cu 17.000 de exemplare, iar în 1926 cu 15.000. În colecția sa se găsece scosece părechi de fluturi numiți „Pratt”, cari valorează 100.000 lei fiecare.

Comunitatea de avere a fostului regiment confinia^r Româno-Bănăţean No. 13, Caransebeş

ACTIV

Bilanţul General încheiat la 31 Decembrie 1926

PASIV

ACTIV					PASIV
I. Partea silvică:					I. Partea silvică:
A) Activ imobilizat:					A) Fonduri de asigurare:
Păduri şi munţi ¹					Fondul social grăniceresc — —
Păduri în întindere de 222.463					Fondul de pensiuine — — —
jugh. şi 250 st. — — —	15831208	—	—		Fondul de ajutoare — — —
Munţi în întindere de 29.531					Fondul internatului — — —
jugh. şi 1227 st. — — —	354381	20	16185589	20	16185589
Imobile şi terenuri:					3000 00 —
Palatul şi imobilele din oraşul					356733 2 —
Caransebeş	239417	97			489790 90
Imobilele şi terenurile din comu-					20032113 30
na Ohababistra	9902	39			
Imobilele şi terenurile din comu-					B) Pasiv exigibil la termen lung:
na Teregova	51209	40			Garanţii şi cauţiuni de serviciu
Imobilul Ocolului Silvic Orşova	15662	98			I. Partea comercială:
Imobilele şi terenurile din comu-					C) Fonduri de asigurare:
na Bozovici	17163	37			Fondul de rezervă legal ² — —
Vilele din Băile Erculane	113590	36	447306	47	Fondul de rezervă special ³ — —
Inventar:					Fondul de prevedere pentru even-
Şinele depozitate la Ocolul Silvic					tuale devalorizări ale stocurilor
Teregova	450112	55			de lemne — — — — —
Şinele şi materialele dela Regia					D) Pasiv exigibil la termen scurt:
Petroasa	199742	—			Bănci — — — — —
Magazinul de alimente central	48000	—			Bonuri — — — — —
Automobilul, caii, trăsurile	186000	—			Efecte primite spre păstrare — —
Mobilierul şi casele de fier	755554	73	1639409	28	Cont tranzitoriu — — — — —
B) Activ realizabil la termen					Diverse conturi creditoare — —
lung:					E) Conturi de rezultate
Debitori-delicte silvice:					Beneficiu report din 1925 — — —
Creanţe provenind din delicte sil-					Beneficiu net pe 1926 — — — —
vice			5384009	42	Conturi de ordine:
Amortizat — — — — —			1034379	99	Garanţii — — — — —
II. Partea comercială:					Deponenţii de efecte în gaj — —
C) Activ realizabil la termen scurt					Diversi — lemne vândute — — —
Efecte publice şi acţiuni:					
Acţii de ale Băncii Naţionale a					
României	353000	—			
Acţii de ale Societăţii Reşiţa	150000	—			
Acţii de ale Băncii Poporale Ca-					
ransebeş	150000	—			
Acţii de ale Societăţii Caranse-					
beş-Haşeg	99600	—			
Acţii de ale Grănicerului Bănă-					
ţean Mehadia	33000	—	785600	—	
Debitori-creanţe de primit în nu-					
merar şi lemne:					
Creanţe provenind din valorizări					
de lemne	3722799	77			
Pretenţiunea noastră în lemne de					
la firme	7289121	26			
Cont-curent al Regiei					
Petroasa, sold — 7.091.417,52					
Plus beneficiul Regiei 602.858,82	7694276	34			
Cont-curent a Regiei					
Mala, sold — 8.197.735,06					
Minus pierderea Regiei 91.505,54	8106229	52	2681 426	89	
Diverse conturi debitoare — — —			515716	18	28114743 07
D) Numerar disponibil:					50735677 45
Cassa:					
Numerar constatat în seara de 31					
Decembrie 1926:					
In: Cassa centrală — — — — —	960854	56			
In: Cassa Ocolului Silvic Caran-					
sebeş	46800	01			
In: Cassa Ocol. Silv. Orşova — —	17515	76			
In: Cassa Ocol. Silv. Teregova — —	65832	23			
In: Cassa Ocol. Silv. Bozovici — —	10293	68			
In: Cassa Ocol. Silv. Ohababistra	13960	69	1115256	93	
Depunerile fondurilor:					
Depunerile la Prima Cassă de					
Păstrare Caransebeş — — — —			3152	—	1118408 93
Conturi de ordine:					51854086 38
Debitori de garanţii — — — —			175000	—	
Efecte primite în gaj — — — —			5759118	35	
Stocuri de lemne vândute — — —			4696772	40	10630890 75
					62484977 13
					62484977 13

* Conform procesului verbal dresat la 20 Mai 1879, de comisia centrală la Timişoara, pădurile şi munţii sunt prejuite la suma de 16.185.589,20 florini aur.
 ** Acest fond după decderea adunării generale se va spori cu încă 1.000.000 lei.
 *** Acest fond după decderea adunării generale se va spori cu încă 500.000 lei.

DEBIT

Contul Cheltuieli și Venituri încheiat la 31 Decembrie 1926.

CREDIT

Retribuțiuni și accesoriile personalului:			Beneficiu report din 1925 — — —		13767 97
Salarii și sporuri de scumpete — —	6554183 42		<i>Beneficiu realizat din exploatare de păduri și din valorizarea produselor accesorii:</i>		
Rescumpărarea terenului de hrană — — — — 1.086.825,—			Produse principale, lemne de foc —	28671145 09	
Rescumpărarea lemnului de foc — — — — 211.575,—	1298400 —	7852583 42	Produse principale, lemne de construcție	1302204 43	
<i>Cheltuieli generale:</i>			Produse secundare, lemne de foc —	40494 40	
a) Imprimare, registre, materiale de scris, iluminat, încălzit, publicații, abonamente, cheltuieli de poștă, telegraf și telefon, legi și cărți de specialitate, curățit, spălat, diferite materiale și lucrări — — — —	438826 58		Produse secundare, lemne construcție —	244995 95	30712153 94
b) Indemnizații de călătorie pentru: președinte, șefii ocoalelor silvice, conductori și primeondreni — — —	172850 —		Produse accesorii — — — —	453314 07	
c) Cheltuieli de plasare și diurne pentru: reprezentanți la adunările generale, membrii Consiliului de reprezentatie, directori, ingineri, contabili și celalalt personal central și exterior —	720965 10		<i>Diverse beneficii:</i>		
d) Retribuțiunile îngrijitorilor de case, diverse construcții și instalațiuni noi la imobile, ustenzile și materiale, vopsiri și lucrări de zugrav, pavaaj, lăngerie, lucrări de tâmplar, zidar și sticlă, iluminat, încălzit, curățit și spălat, premii de asigurare, onorariul medicilor — — — —	603433 79		Venituri extraordinare — — — —		833295 94
e) Cheltuieli de reprezentatie, onorariul Comisarului guvernial, retribuțiuni din deliecte silvice încasate, medicamentele personalului, hărți, tablouri și fotografii, lucrări, demontări de șine și transporturi, expertize, escontări, prime de mutare, timbre, ajutoare date bisericilor, școalelor, muzeelor, teatrelor, văduvelor și orfanilor — — — —	400861 09				
f) Materiale pentru desene, lucrări de compactorie, materiale de scris, ustenzile necesare de taxație — —	94952 —				
g) Procurarea mijloacelor de locomoție, întreținerea automobilului, salariul șoferului — — — —	445850 50				
h) Taxa transporturilor de lemne —	227648 89				
i) Premii de asigurare, taxe de înregistrare, expertize, valori și diferite cheltuieli mici — — — —	84051 70	3239439 65			
<i>Cheltuieli de exploatare:</i>					
Cheltuieli de producție ale Regiei Valea-Glimbocii — — — —	1197004 49				
Cheltuieli de producție ale Regiei Petroasa — — — —	5607010 13				
Chelt. de producție ale Regiei Mala —	5922836 78	12726851 40			
<i>Pensiuni:</i>		232475 28			
<i>Scopuri culturale și de binefacere:</i>					
Întreținerea internatelor de băeți din Caransebeș și Orșova, contribuție la întreținerea școlii de arte și meserii din Bozovici, burse și ajutoare de studii, diferite ajutoare mici — —		1935139 54			
Impozite — — — —		1252232 15			
Plantațiuni silvice — — — —		1163087 45			
Amortizări — — — —		1049860 68			
Beneficiu report din 1925 — — —	13767 97				
Beneficiu net pe 1926 — — — —	2093780 06	2107548 03			
		31559717 60			31559217 60

A. Balaș, director general

CONSILIUL DE ADMINISTRATIE:

Ilie Orzescu Ioan Pepa Danil Laitin George Popovici

președinte vice-președinte

Traian Călțun Dr. Kodulescu T. Șandru Domașnianu, P. Jumanca

Ion Duicu Ioan Grozavescu Dimitrie Popovici Simion Boariu Dr. Golopența

Caransebeș, la 23 Maiu 1927.

Verificat și aflat în perfectă concordanță cu Registrele Comunității de avere, Aurel Crainicescu, directorul Sucursalei „Albina” Lugoj, expert contabil.

Adresa abonatului :

SOCIETATEA DE MÂINE

a intrat în simpatia generală
a intelectualilor prin scrisul
metodic pentru prosperitatea
economiei și conștiinței sociale
:-: a românilor. :-:

Să nu rămână casă de intelectual
fără

SOCIETATEA DE MÂINE

„SCHMOLLPASTA“

S. A. Brașov

Fabrică de Cremă de ghetă
Premiată la 30 de expoziții

„U N I O“

Fabrica de Vagoane s. A. SATU-MARE

Activ

Bilanțul General încheiat la 31 Decembrie 1926

Pasiv

Imobile, Clădiri: Ateliere și Locuințe la 31/XII 1925 — — — — —	728 1272 99		Capital — — — — —	20000000
investițiuni în 1926 — — — — —	763445 15		Rezerve ¹ — — — — —	3000000
8% amortizări din suma de lei — —	8047718 14		Rezerve pentru creanțe dubioase — — —	1400000
9.984.600,16 investită în anii 1921—1926	798768 —	7248950 14	Fond de penziune ² — — — — —	324855 77
Mașini, instalațiuni, calorifere, aranjamentul fabricii, linii de garaj și industriale, forța motrică și luminatul cu electricitate, conducte de apă și canalizări, mobilier, seule, modele, matrițe, stanțe și cuțite, forme, forme pentru ferari, vehicule la 31/XII 1925 — — — — —	8727119 72		Fond pentru educarea ucenicilor ³ — — —	160060 —
investițiuni în 1926 — — — — —	10456066 73		Creditori — — — — —	50470384 76
15% amortizări din suma de lei — —	19183186 45		Accepte — — — — —	1500000 —
22.410.876,56 investită în anii 1921—1926	3361631 48	15821554 97	Incasso — — — — —	56051 50
Debitori:			Beneficiu — — — — —	6018183 97
Direcțiunea CFR. — — — — —	42320355 04			
Diverse — — — — —	6006711 71	48327066 75		
Casa numerar — — — — —		375724 63		
Efecte și participațiuni — — — — —		977169 50		
Stocuri de materiale și lemne, fabricate și semi-fabricate — — — — —		10179070 01		
		82929536 —		82929536 —

*) In urma împărțirii beneficiului din a. c. se ridică la lei 4000000,—
**) In urma împărțirii beneficiului din a. c. se ridică la lei 700.00,—
***) In urma împărțirii beneficiului din a. c. se ridică la lei 300000,—

Debit

Contul de profit și pierdere încheiat la 31 Decembrie 1926

Credit

Salariile funcționarilor și plata muncitorilor — — — — —	21471606 28		Venitul fabricațiilor — — — — —	45284404 08
Cheltuieli, francaturi, impozitul pe cifra afacerii, dări, dobânzi și comisioane, asigurări etc. — — — — —	13634561 90		Report din 1925 — — — — —	347 55
Amortizări:				
din clădiri și mobile — — — — —	798768 —			
din mașini și instalațiuni — — — — —	3361631 48	4160399 48		
Beneficiu — — — — —		6018183 97		
		45284751 63		45284751 63

Verificat și găsit conform registrelor:

Cenzori: Ioan Franco cont. exp., Dr. Teofil Dosa, Ioan Popp, Dr. Titu Demian

Cenzurat.

Tipărit în Institutul de Arte Grafice „Lapkiadó“ s. a. Cluj

©B.C.U. Cluj